

Röda Häftet 24

Världsrevolutionens nya uppsving

Dokument antaget vid Fjärde Internationalens
Tionde Världskongress 1974

RMF-press April 1975

Innehåll

Förord	1
Inledning.....	2
1. Det imperialistiska världssystemets fördjupade kris	3
II. Den fördjupade krisen för regimerna i de byråkratiserade arbetarstaterna.....	24
III. De traditionella arbetarledningarnas kris och uppbygget av Fjärde Internationalen.....	36

Förord

Fjärde Internationalens Tionde Världskongress hölls i februari 1974. Den allmänna politiska resolution som antogs av kongressen och som vi publicerar här representerar en unik prestation inom den internationella arbetarrörelsen genom att den försöker överbrygga all nationell eller regional inskränkthet i en helhetsanalys av den internationella klasskampens utveckling. Genom diskussioner med representanter från över 50 länder har man kunnat ta tillvara viktiga erfarenheter från klasskampen världen över och gemensamt dragit slutsatser om hur kampen måste föras framöver. Idag är det endast Fjärde Internationalen som axlar denna uppgift.

Utan en sådan vägledning för världsproletariatet blir den proletära internationalismen i bästa fall impressionistiska reaktioner på till synes isolerade händelser. För de maoistiska grupperna har bristen på en sådan analys och vägledning lett till att de t o m har ställt sig på fel sida barriaderna i flera avgörande frågor. Teorin om supermakterna, som inte är ett resultat av en internationell diskussion, utan utgår ifrån Kinas kortsiktiga statsintressen, har lett maoisterna till ett ställningstagande för en militär upprustning av EG samtidigt som uppsvinget i arbetarkampen i Europa oundvikligen leder till en konfrontation mellan arbetarna och denna militärmakt. I Sydostasien anser maoisterna att USA:s baser i Thailand skall finnas kvar i en situation där den indokinesiska revolutionens frammarsch frestar USA-imperialismen att återuppta bombningarna i Kambodja och Vietnam just ifrån dessa baser. I Sverige anser SKP och MLK att även Sveriges försvar skall stärkas, dvs att arbetarklassen skall stödja den svenska bourgeoisins försvar av sina imperialistiska intressen. Många kamrater har brutit med maoismen som ett resultat av dessa kontrarevolutionära ställningstaganden. Men det räcker inte med ett avståndstagande. Man måste tillämpa en annan metod i stället. En sådan metod försöker den föreliggande resolutionen arbeta efter.

Det finns ett antal punkter där resolutionen behöver kompletteras nu mer än ett år efter Världskongressen. I Kambodja och Södra Vietnam har de revolutionära styrkorna gått till offensiv i en större omfattning än vad många väntade sig. Framförallt FNL har hunnit konsolidera sina ställningar trots det bristfälliga stödet de fått från Kina och Sovjet som fortsätter sin fredliga samexistens politik gentemot USA-imperialismen. Även om resolutionens tes om utvecklingen av en dubbelmaktssituation på alla nivåer i hela Södra Vietnam kommer att gälla ännu en tid så har FNL lyckats förändra styrkeförhållandena till den grad att ett revolutionärt maktövertagande blir mer aktuellt för varje dag som går. Framgångarna i Indokina har redan börjat påverka situationen i resten av Sydostasien, främst i Thailand. Den indokinesiska revolutionens seger kommer att ge en mäktig stimulans till den revolutionära rörelsen i hela området.

Resolutionens teser om uppsvinget i arbetarkampen i Europa har besannats i en omfattning som inte var möjlig att exakt förutsäga vid tidpunkten för Tionde Världskongressen. Utvecklingen i Portugal med Caetano-regimens fall och i Grekland, där militärregimen tvingades överlämna makten till en civil regering, har ökat instabiliteten i hela området. Speciellt utvecklingen i Portugal och Spanien går snabbt i riktning mot en förrevolutionär situation. Den portugisiska arbetarklassens politiska medvetenhet har på mindre än ett år utvecklats enormt. Genom att arbetarklassens koncentration har ökat betydligt i flera industriområden, genom att hundratusentals portugisiska arbetare har arbetat i andra Västeuropeiska länder under det senaste decenniet och genom att den yttersta vänstern har tagit intryck av erfarenheterna från arbetarkampen i Frankrike och Italien har arbetarna snabbt kunnat övervinna effekterna av fyrtio års uppsplittring och passivitet. Från elementära ekonomiska krav har arbetarna börjat kräva nationaliseringar och genom ockupationer och

upprättande av arbetarkommissioner har de i praktiken börjat utveckla former av arbetarkontroll i en del viktiga industrier.

I Spanien finns det nu många tecken på att Franco-regimens sönderfall fortskrider även utan att alla de olika kampavsnitten har generaliserats i form av en revolutionär generalstrejk. Det är nu inte otänkbart att en förrevolutionär situation eller en mera utvecklad situation av dubbelmakt växer fram som ett resultat av att de samlade motsättningarna i samhället framtvingar regimen fall.

Utvecklingen sedan Tionde Världskongressen har på alla viktiga punkter, även de där utvecklingen inte exakt kunde förutses, bekräftat resolutionens bärande teser. I stort är den därför ett viktigt instrument för att snabbt orientera Fjärde Internationalens sektioner inför nya händelser och ge dem vägledning för ett konkret internationalistiskt handlande.

Inledning

Under perioden 1969-73 dominerades världssituationen av ett antal faktorer som inbördes påverkade varandra: det imperialistiska världssystemets skärpta kris; den fördjupade krisen av den byråkratiska styrningen av ekonomin och staten i de byråkratiserade arbetarstaterna; arbetarkampens kraftiga uppsving i många imperialistiska länder; förnyelsen av det revolutionära massuppsvinget i många koloniala och halvkoloniala länder; breddandet i internationell skala av ett nytt massavantgarde, bestående av arbetare och ungdomar som agerar självständigt i förhållande till socialistpartierna, kommunistpartierna och fackföreningarnas traditionella byråkratiska apparater och i förhållande till de småborgerliga nationalistiska ledningarna i de koloniala länderna. Dessa faktorer kommer att fortsätta att dominera världsscenen under de kommande åren.

Under ett tjugotal år efter andra världskriget var det nästan enbart den koloniala revolutionen som drev på världsrevolutionens utveckling. Arbetarrörelsen i de utvecklade kapitalistiska länderna genomled en politisk stagnationsperiod, och processen av politisk, antibyråkratisk revolution i arbetarstaterna utvecklades mycket långsamt. Sedan 1967-68 har arbetarnas massiva aktioner i Europas kapitalistiska länder öppnat en period som kännetecknas av en anmärkningsvärd revolutionär uppgång (se »Teser om uppbygget av revolutionära partier i det kapitalistiska Europa«). Allt medan Internationalen anpassar sig till de olika faser (inklusive faser av stagnation eller tillfällig tillbakagång) som utvecklas under denna period, olika i olika länder, måste den och dess sektioner ha en övergripande syn på denna period, en period vars huvudsakliga kännetecken är **ett nytt uppsving för världsrevolutionen** där proletariatet liksom dess kamp- och organisationsformer spelar en central roll inom den världsomfattande revolutionära processen. Det är en period som vid givna tillfällen kan påskynda revolutionära kriser vilka objektivt ställer frågan om makten på dagordningen. **Detta är den grundläggande tendensen i utvecklingen av den världspolitiska situationen sedan den 9:e världskongressen.**

Alla förändringar som ägt rum sedan dess måste betraktas inom denna allmänna ram. Reaktionen på denna tendens – de amerikansk-sovjetiska och amerikansk-kinesiska överenskommelserna – uttrycker en vilja att bevara **status quo** i världsskala, och kännetecknas av partiernas minskade förmåga att tvinga fram ett sådant **status quo** genom sin blotta styrka. Av detta skäl har dessa överenskommelser haft en begränsad verkan hittills, även om den inte kan negligeras. En samordnad och direkt kontrarevolutionär aktion har endast riktats mot JVP i Sri Lanka. Genom en ömsesidig neutralitet skördar nu en kontrarevolutionär aktion framgångar i Mellanöstern. Å andra sidan har kontrarevolutionen visat sig oförmögen att snöpa den indokinesiska revolutionen, speciellt beroende på dess

ledarskaps politiska självständighet, en självständighet som garanteras av styrkan i massornas revolutionära uppsving.

Sådana överenskommelser är i allmänhet resultatet av en försvagning snarare än en förstärkning av både imperialismen och byråkratierna i de större arbetarstaterna. Fast de försöker använda sådana överenskommelser för att bromsa denna försvagningsprocess och för att hejda världsrevolutionens uppsving, förfogar varken imperialismen eller de härskande byråkratierna för närvarande över medlen att på ett effektivt sätt förverkliga sina målsättningar. **Endast allvarliga nederlag för massorna i världsrevolutionens nuvarande nyckelsektorer** – särskilt i det kapitaliska Europas större länder, i Japan, Vietnam eller Argentina – **skulle på ett avgörande sätt kunna förändra världssituationen och göra det möjligt för imperialismen att på nytt gå till frontalangrepp och genomdriva sina egna lösningar på den strukturella kris som skakar systemet:** upprättandet av reaktionära diktaturer; en våldsam sänkning av massornas levnadsstandard; förberedelser för och igångsättande av nya, omfattande kontrarevolutionära krig.

För åtskilliga år framöver är den grundläggande tendensen (vilken inte utesluter tillfälliga tillbakagångar eller delvisa nederlag) varken en sådan tillbakagång för revolutionen eller en sådan konsolidering av imperialismen. Tvärtom är tendensen ett fortsatt revolutionärt uppsving; en ökning av alla slags kapitalistiska kriser; och ett ökat antal kraftfulla massuppsving, som kommer att utvecklas ända till dubbelmaktssituationer eller rent av överskrida denna tröskel. Samtidigt som de revolutionära marxisterna måste varna proletariatet och de avantgardistiska skikten för att detta revolutionära uppsving inte kan fortsätta under obegränsad tid, och för att frånvaron av en radikal, proletär lösning på krisen, orsakad av de traditionella ledarskapens förräderi, kommer att trötta ut massorna och öppna vägen för en kapitalistisk motattack, måste de satsa allting på de revolutionära stridernas nuvarande uppåtgående dynamik. De bör försöka påskynda utvecklingen av kampens objektivt antikapitalistiska spjutspetsar och, om möjligt, göra dem medvetet antikapitalistiska. De måste försöka stimulera alla organisationsformer som i kampen gör det möjligt för proletariatet att börja skapa självständiga organ av sovjettyp. De måste gå framåt i byggandet av allt starkare revolutionära partier med ett växande inflytande i masskampen. Detta är det enda sättet att definitivt säkerställa en seger för världsrevolutionens nuvarande uppsving.

1. Det imperialistiska världssystemets fördjupade kris

1. Den internationella kapitalistiska ekonomins försämrade situation

Den världsekonomiska situationens utveckling sedan 1969 har till fullo bekräftat den politiska resolutionen som togs av 9:e världskongressen, vad gäller slutet på den internationella imperialistiska ekonomins relativa stabilisering och ökade tillväxt efter kriget.

Recessionen 1969-70 drabbade de flesta imperialistiska länderna, även om det skedde i varierande grad och utan någon uttalad samtidighet. Recessionen följdes 1972 av en ny snabb expansion av produktionen, utom i Italien. Men det rör sig här om en typisk inflationistisk boom, som kännetecknas av en acceleration av den inflationistiska processen, något som oroar kapitalet, och av en uppblossande spekulationsfeber, särskilt vad gäller råvaruutflödet, priset på guld och fastigheter. Som förutsågs var denna inflationistiska boom bara av kort varaktighet, och den recession som kommer att följa, 1974 eller 1975, kommer att bli ännu mer synkroniserad än högkonjunkturen 1972-73, vilken själv drog med sig praktiskt taget alla de imperialistiska länderna i sitt kölvatten.

Det internationella valutasystemets kris, som symboliseras av dollarns fall och att dess guldkonvertibilitet avskaffats sedan flera år, är den oundvikliga konsekvensen av 25 års användning av inflationistiska metoder för att stimulera

USA:s ekonomi och världshandelns tillväxt. Imperialisternas upprepade misslyckanden i försöken att skapa ett nytt internationellt valutasystem avspeglar både den skärpta interimperialistiska konkurrensen och den amerikanska imperialismens oförmåga att påtvinga de andra imperialistiska makterna de lösningar, som bäst motsvarar dess egna särintressen. De långsiktiga återverkningarna av det internationella valutasystemets kris kan endast verka i riktning mot en ökad instabilitet och kris för det kapitalistiska systemet som helhet, även om de på kortare sikt tycks stimulera konjunkturen på ett konstlat sätt genom att öka inflationstakten.

Roten till världskapitalismens förvärrade ekonomiska situation ligger i att det kapitalistiska produktionssättets grundläggande motsättningar, vilka temporärt dämpades under de första två decennierna efter andra världskriget, åter kommer upp till ytan. De stora trusternas sedan länge sjunkande profittkvoter; deras oförmåga att själva finansiera sina gigantiska investeringsplaner; minskningen av den andel av världshandeln som går till de koloniala och halv-koloniala länderna; uppkomsten av överskottskapacitet i flera av industrins »nyckel»sektorer; det förnyade framträdandet av en omfattande arbetslöshet i åtskilliga imperialistiska länder – alla dessa symptom gör det möjligt att förutse recessioner under 70-talet vilka kommer att bli mycket allvarligare än de under 60-talet.

Det faktum att dessa recessioner i Västeuropa och Japan kommer att sammanfalla med en organiserad kraft, en ökad kampberedskap och en antikapitalistisk medvetenhetsnivå hos proletariatet som är utan motstycke i det förflutna, kommer att göra den sociala och politiska situationen utomordentligt allvarlig och explosiv för kapitalismen. Redan nu kan man förutsäga att viktiga skikt av proletariatet i de avancerade länderna vilka hittills har vägrat betala inflationens kostnader, också kommer att vägra betala de arbetslöshetens kostnader, vilka kommer att läggas till i framtiden. Mycket hårda strider som innefattar ockupationer, övertaganden och expropriationer av fabriker, kommer att bryta ut under den kommande recessionen.

»Oljekrisen», såväl som prisstegringarna på en rad andra strategiska råvaror som bauxit, kan varken ses som rätt och slätt ett resultat av de stora monopolens obestridliga girighet, eller som endast produkten av en konspiration mot konsumenterna. De speglar, inom prisernas och profitternas område, två långsiktiga tendenser som började framträda för flera år sedan, två tendenser som också de markerade en fundamental omsvängning i den långa efterkrigsboomen.

Å ena sidan försöker bourgeoisin i ett antal halvkoloniala länder profitera på den koloniala revolutionens uppsving för att till sin egen fördel förändra fördelningen av det mervärde som utsugningen av världsproletariatet skapar (framför allt utsugningen av proletariatet i de koloniala och halvkoloniala länderna). Detta sker på bekostnad av den imperialistiska bourgeoisin, framför allt de europeiska och japanska bourgeoisierna, vilka mer än den amerikanska är beroende av oljeimporten. Den imperialistiska bourgeoisin svarar på detta genom att vältra över en del av kostnaderna för denna operation på de arbetande massorna. För ögonblicket har den små möjligheter att komma undan en sådan omfördelning av mervärdet, eftersom en beslutsam militär intervention från dess sida är politiskt och socialt omöjlig i den nuvarande konjunkturen.

Å andra sidan har den långa fasen av relativa prissänkningar på råvaror (1952-70), relativa i förhållande till priserna på förädlade varor, framkallat en ökad obalans i kapitaldistributionen mellan olika sektorer. Detta har lett till flaskhalsar i ekonomin och bristfenomen som inte har

naturliga orsaker, utan som i grunden är ett resultat av den internationella kapitalistiska ekonomins anarki. Inom ramen för en sådan ekonomi utgör svindlande pris- och profitstegringar som de som oljetrusterna idag fyller sina skattkammare med, den »normala» mekanismen för att åter styra kapitalet mot dessa sektorer och stimulera investeringar och produktion där, för att på så sätt avlägsna obalansen.

Det faktum att de arbetande massorna i de imperialistiska länderna kommer att få betala notan medan trusterna tillägnar sig nya rikedomar och att folken i många halv-koloniala länder (som de på den indiska halvön!) kommer att få lida både av de höjda oljepriserna och de prishöjningar på förädlade varor som följer av dessa måste stimulera revolutionära marxister överallt att rikta anklagelser mot det kapitalistiska slöseriet. Dessa anklagelser kan fokuseras kring krav på expropriation av alla energikällor och krav på att ställa dem under arbetarkontroll, och på nödvändigheten av att övergå till en socialistisk planering av världsekonomin.

Men den övergripande effekten av »energikrisen» och av kostnadsstegringarna på andra strategiska råvaror kommer att vara att profitkvoten inom förädlingsindustrin i de imperialistiska länderna reduceras och att tendenserna till en uttalad dämpning av den ekonomiska tillväxttakten sålunda kommer att betonas under 70-talet.

2. De skärpta motsättningarna mellan de imperialistiska staterna

Åren efter andra världskriget karaktäriserades av den amerikanska imperialismens nästan absoluta dominans inom den kapitalistiska världen. Denna hegemoni hade sin grund i den amerikanska ekonomins överlägsna teknologi och produktivitet; i det amerikanska kärnvapenmonopolet; i dollarns ledande ställning, och i de andra kapitalistiska makternas beroende av flödet av amerikansk hjälp för återuppbyggnaden och konsolideringen av deras ekonomier och stater, vilka skakats allvarligt av kriget och 1944-48 års begränsade revolutionära uppsving. Upprättande av en rad politiska och militära allianser runt hela jordklotet, NATO, CENTO, SEATO och OAS, vilka alla vilade på den amerikanska imperialismens hegemoni, utgjorde kronan på det imperialistiska världssystemet efter 1945.

Denna situation har förändrats på ett djupgående sätt under de senaste åren. Den uppseendeväckande återuppbyggnaden av de imperialistiska makterna i Västeuropa och Japan gjorde att lagen om den ojämna utvecklingen för första gången i kapitalismens historia verkade till den amerikanska bourgeoisins nackdel. Den amerikanska ekonomins produktivetsförspång underminerades oavbrutet i förhållande till dess viktigaste konkurrenter. Försöken att samtidigt säkerställa ökningen av kapitalexporten, finansiera rollen som det imperialistiska systemets världspolis, samt av relativ stabilitet på hemmafronten genom att acceptera ett bevarande och t o m en blygsam höjning av det organiserade industriproletariatets levnadsstandard, allt detta översteg den amerikanska bourgeoisins resurser. Resultatet blev ett permanent underskott i betalningsbalansen och en krypande dollarkris. Inflationsökningen, vilken huvudsakligen förorsakades av Vietnamkriget och av behovet av att komma ut ur den långvariga recessionen 1969-70, framkallade slutligen dollarns fall och undergången för det internationella valutasystem, som skapades i Bretton Woods. Detta var det symboliska uttrycket för den amerikanska imperialismens förlust av sin nästan absoluta hegemoni inom den kapitalistiska världen.

Förvisso behåller den amerikanska imperialismen fortfarande en relativt överlägsen ställning bland de imperialistiska makterna. Även om den materiella produktionens och produktivitetens tillväxtkvot är lägre än t ex Japans och Västtysklands; även om dess andel av världshandeln är mycket mindre än EG:s andel, så är dess industri och nationalinkomst fortfarande mycket högre än hela det kapitalistiska Europas. Den har fortfarande mer kapital

investerat i utlandet än alla de andra imperialistiska makterna tillsammans. Framför allt står dess fortsatta militära överlägsenhet inom den imperialistiska alliansen inte i proportion till dess ekonomiska och finansiella tyngd.

Men skärpningen av de interimperialistiska motsättningarna – som inte bara beror på det förändrade styrkeförhållandet inom den imperialistiska alliansen, utan också på världskapitalismens fördjupade strukturella kris – tenderar oundvikligen att övergå från den kommersiella, industriella och finansiella sfären till den politiska och även den militära sfären. Det amerikanska ledarskapet är allvarligt ifrågasatt och underminerat inom den imperialistiska världalliansen, utan att någon annan makt kan ersätta det. Vissa av den amerikanska imperialismens självförsvarsåtgärder – som försöket att överföra en del av de totala imperialistiska militärkostnaderna till det kapitalistiska Europas länder och Japan, eller utpressningsshotet om tillbakadragande av de amerikanska väpnade styrkorna från Europa – bidrar till att uppamma tendenser i riktning mot först en europeisk, och sedan en japansk, kärnvapenstyrka som så småningom på den politiska och militära nivån kan komma att uttrycka den förändring i styrkeförhållandet som redan har ägt rum på den ekonomiska och finansiella.

Den amerikanska diplomatins ansträngningar siktar till att ersätta en bipolar strategi (dvs efterkrigstidens »två stora») med en strategi som svarar mot en mer komplex sammansättning: tre »stora» (USA, Sovjet, Kina – det senare ännu inte riktigt så »stort»), Japan, och ett kapitalistiskt Europa utan politisk enhet. Dessa ansträngningar strävar efter att försvara USA:s ställning inom den kapitalistiska världen och inte efter att åstadkomma en grundläggande omkastning av allianserna. Kapitalets klassintressen som helhet har fortfarande på lång sikt företräde framför hänsynen till konkurrensen, och detta av uppenbara materiella skäl. Förlusten av det kapitalistiska Europa eller Japan vore ett dödligt slag mot den amerikanska bourgeoisin. Denna kommer därför fortfarande på ett grundläggande sätt att vara knuten till de internationella imperialistiska allianserna – samtidigt som den strävar efter att modifiera styrkeförhållandena inom dessa allianser, liksom dess europeiska och japanska konkurrenter och kompanjoner gjort i årtal

Den skärpta interimperialistiska konkurrensen tar sig på detta sätt slutligen uttryck på det politiska planet i en ledarkris inom den internationella bourgeoisin. Denna kan komma fram till gemensamma åsikter och ett gemensamt svar endast till priset av allt besvärligare förhandlingar. Den europeiska bourgeoisins reserverade inställning till den amerikanska politiken i Vietnam och Mellanöstern; svårigheterna att återuppbygga ett internationellt valutasystem, vilket som helst; de slag och kontraslag som de olika imperialistiska makterna utdelar mot varandra i sin jakt efter råvaror och marknader i Östblocksländerna, eller i deras förhållande till bourgeoiserna i Latinamerika – detta är bara några av tecknen på denna ledarkris, en kris som allvarligt försvagar det kapitalistiska systemet i dess helhet.

Som en följd av den skärpta situationen för den internationella kapitalistiska och den förvärrade interimperialistiska konkurrensen genomgår EG (den europeiska gemensamma marknaden) en uttalad kris. Denna kris uttrycker inte på något sätt en ökad makt för amerikanskt kapital i Europa, vilken skulle kunna förhindra att en integrerad kapitalistisk makt skapades. Den uttrycker tvärtom de ännu anmärkningsvärt starka tendenserna hos varje europeisk bourgeoisin att förlita sig på en nationalistisk och protektionistisk politik så snart som dess ekonomiska situation försämras. Dvs den uttrycker den ännu begränsade styrkan i kapitalets sammanflätning i europeisk skala. Lika fel som det igår var att förklara tendensen till en ekonomisk och politisk sammanslutning av Europa som »oåterkallelig», lika litet går det idag att tala om den gemensamma marknadens »oundvikliga» sönderfall. Beslutet kommer utan tvekan att fattas i samband med en allvarlig allmän recession, som på det ena eller andra sättet kommer att kräva ännu kraftigare statliga ingripanden i ekonomin. Om

sammanflätningen av kapitalet i europeisk skala visar sig vara den klart dominerande tendensen, så svarar endast en »europeisk superstat» mot de europeiska monopolens behov. Om denna stat inte blir till tycks en tillflykt till en nationell statlig protektionism oundviklig.

3. Imperialismens nya kontrarevolutionära strategi och den vietnamesiska revolutionens framtid

Inför de växande ekonomiska, politiska och sociala svårigheterna i världsskala har imperialismens grundläggande strategi förändrats märkbart under de senaste åren. På 60-talet vilade den framför allt på USA-imperialismens direkta militära ingripande, för att hejda och undertrycka de nya revolutionshärdarna. Det kontrarevolutionära interventionskrig som den amerikanska imperialismen startade i Indokina är det mest slående uttrycket för denna strategi.

Detta slutade i ett misslyckande. USA:s militära intervention lyckades inte krossa den indokinesiska revolutionen. Men inte nog med detta: det finansiella och politiska priset för ett fortsatt krig visade sig bli allt högre och riskerade att skaka det borgerliga samhällets relativa stabilitet i själva USA. Att inom kort upprepa ett krig av samma typ som Indokinakriget i ett annat land förefaller omöjligt för den amerikanska bourgeoisin.

Under dessa förhållanden har imperialismens globala kontrarevolutionära strategi utvecklats i riktning mot att kombinera uppbyggandet av **regionala kontrarevolutionära instrument** förmögna att krossa revolutionshärdarna utan de amerikanska truppernas direkta ingripande (fastän med en allt mer omfattande militär hjälp från imperialismen), med **förhandlingar med byråkratierna i Moskva och Peking**, för att förmå dessa att trappa upp sin roll som broms inom massrörelsen – i syfte att förhindra revolutionära resningar som inte kan tolereras inom kapitalismens ram – i utbyte mot ett faktiskt erkännande av byråkratiernas makt över de länder de kontrollerar.

De viktigaste lokala stöttepelare som denna strategi vilar på är den brasilianska armén i Latinamerika, den israeliska armén i Mellanöstern, Irans armé vid Persiska Viken, de sydvietnamesiska och thailändska arméerna i Sydostasien samt den sydafrikanska armén i Afrika. Men den sydvietnamesiska arméns effektivitet är lindrigt sagt tvivelaktig. Den fortsatta revolutionära processen i Indokina kan komma att upplösa den gradvis. Arbetar- och studentrörelsens uppsving undergräver dessutom den thailändska arméns effektivitet. Sedan den israeliska arméns duglighet har ifrågasatts av oktoberkriget är det troligt att USA-imperialismen kommer att försöka finna åtminstone ett komplement till den bland de reaktionära arabregimerna. Dessutom finns det två andra gapande hål i denna plan. Å ena sidan har den japanska imperialismen mycket stora politiska svårigheter att militarisera sig i sådan utsträckning att den kan ersätta de väpnade amerikanska styrkorna i Sydostasien. Å andra sidan möter försöken att skapa en verklig kontrarevolutionär slagstyrka i Västeuropa ännu större svårigheter för de europeiska borgarklasserna, vilket bl a lett till att de franska gaullistiska politikerna gjort en uppseendeväckande vändning och nu högljutt kräver att USA:s militära närvaro i Europa skall bevaras.

Vi får inte underskatta vissa av dessa kontrarevolutionära instruments effektivitet. De brasilianska och israeliska arméerna har utan tvekan spelat en viktig roll för att bromsa upp revolutionshärdarnas utveckling i respektive regioner. I de västeuropeiska länderna, där spänningarna uttrycks på det mest tillspetsade sättet, innefattar bourgeoisins stärkande av sina redskap för ett inbördeskrig förberedandet av de nationella arméerna för att bekämpa den »inre subversiva verksamheten». Dessa förberedelser för med sig, utan att på kort sikt nödvändigtvis leda till att värnplikten avskaffas, en betoning av den professionella sektorn inom armén, vilken är materiellt och ideologiskt specialtränad för att kunna föra kampen mot

den inre fienden. Dessa förberedelser för en armé som inriktas på inbördeskrigets uppgifter måste kraftfullt bekämpas av arbetarrörelsen. Inte desto mindre är denna kontrastrategi som helhet beroende av det pågående massuppsvingets utgång. Utan ett mycket allvarligt politiskt och socialt nederlag för det japanska och europeiska proletariatet, är det omöjligt att se hur imperialismen skulle kunna skapa en stabil och effektiv militär styrka i dessa nyckelregioner.

För övrigt är Moskva- och Pekingbyråkratiernas förmåga att effektivt bromsa upp eller förråda de mäktiga revolutionära massrörelserna, i utbyte mot en samlevnad med imperialismen, inte bara beroende av deras avsikter – som förvisso går i denna riktning – utan också av det revolutionära uppsvingets styrka, av styrkeförhållandet mellan de gamla förrådiska ledningarna och de nya avantgarderna inom massrörelsen, av den grad av kontroll som Moskva, Peking och deras hantlangare utövar över denna rörelse, av de återverkningar förändrade styrkeförhållandena inom massrörelsen får inom själva kommunistpartierna, etc. I detta avseende finns det en grundläggande skillnad mellan situationen idag och den under våren 1944-47. Den stalinistiska – för att inte tala om den maoistiska – apparatens styrka, sammanhållning och kontroll över den internationella arbetarrörelsen är nu mycket mindre, medan massrörelsens styrka och autonomi är mycket större. Det är därför helt malplacerat att tala om ett nytt Jaha, i betydelsen av Washingtons, Moskvas och Pekings förmåga att dela upp världen i inflytelsesfärer och att bevara status quo.

Den indokinesiska revolutionens öde utgör på sätt och vis syntesen av alla dessa tendenser, som idag dominerar utvecklingen av världssituationen idag. Styrkan i de vietnamesiska massornas revolutionära uppsving är sådan, att den omintetgjorde den amerikanska imperialismens systematiska försök under tio år att krossa den med hjälp av en koncentration av eldkraft av hittills aldrig skådat slag i ett så begränsat område. Massprotesterna mot det fortsatta kontrarevolutionära kriget fick en sådan omfattning i USA att det tvingade den amerikanska imperialismen att dra tillbaka lejonparten av sina infanteristyrkor från Vietnam.

Men den indokinesiska revolutionens relativa internationella isolering och det faktum att byråkratierna i Moskva och Peking bara gav den hjälp i små doser, samtidigt som den ökade sina påtryckningar för att få till stånd en kompromiss, tillät inte revolutionen att realistiskt söka upprätthålla perspektivet på en militär seger gentemot USA-imperialismens luftkrig. Nixons resor till Peking och Moskva bidrog till att avvärja antikrigsrörelsen i USA. Under dessa förhållanden Innebar eldupphör-avtalet, som gjorde slut på imperialismens direkta militära intervention i Vietnam och följdes av ett liknande slut på interventionen i Laos och Kambodja, inte en omedelbar och automatisk seger för den permanenta revolutionen i Vietnam.

Det betyder att den indokinesiska revolutionen fortsätter att utvecklas under gynnsammare styrkeförhållanden. Den direkta amerikanska interventionen har stoppats och detta stopp har inte åtföljts av en demobilisering eller avvärjning av FNL:s styrkor i Sydvietnam eller av ett stopp för den nordvietnamesiska hjälpen till revolutionen i söder. Dessa styrkor som helhet upphör inte heller med sina ansträngningar att störta Thieus marionettregim. Men det innebär att revolutionens fortsatta förlopp kommer att ta tid; att den under en viss tid kommer att undvika större frontala sammanstötningar med Thieus armé. Tonvikten kommer att läggas på att utvidga den agrara revolutionen; på att konsolidera de nybildade maktorganen på landsbygden; på att försöka upplösa den kontrarevolutionära armén politiskt och socialt; på frigivandet av de politiska fångarna, för återupprättandet av de demokratiska rättigheterna, mot dyrtiden och spekulatören och för flyktingarnas rätt att återvända till sina hembyar.

De revolutionära styrkornas framgångar i Laos och framför allt i Kambodja underlättar den permanenta revolutionens utveckling mot seger i Vietnam. Å andra sidan står hotet om ett återupptagande av de amerikanska bombningarna, den mycket stora hjälp som Washington

fortsätter att ge marionetten Thieu och de »modererande» och de kapitulationistiska påtryckningar som Moskva och Peking fortfarande utövar på de indokinesiska revolutionärerna i vägen för marschen mot segern. I sista hand beror allt på de levande klasskrafternas kamp i området, på styrkeförhållandet mellan dem, deras kampvilja och på deras ledningars inriktning och beslutsamhet. Under en hel period kommer situationen att förbli en situation av dubbelmakt på alla nivåer i stora delar av Södra Vietnam. Revolutionens utgång kommer utan tvekan att bestämmas av dess förmåga att utvidga denna dubbelmakt till städerna och i synnerhet till Saigon med förstäder. Där kommer troligtvis proletariats självständiga ingripande, med dess egna aktions- och organisationsformer att utgöra den indokinesiska revolutionens sista fas.

4. Arbetarkampens nya uppsving i Västeuropa

Den tilltagande arbetarkampen i Västeuropa sedan åsknedslaget i maj 1968 i Frankrike är det mest uppseendeväckande uttrycket för den ledande roll som arbetarklassen har i det nuvarande revolutionära uppsvinget, jämfört med uppsvinget under åren 1949-67 som främst grundades på den koloniala revolutionen.

Kampens omfattning, dess alltmer antikapitalistiska mål och dess växande politiska betydelse – som vid upprepade tillfällen objektivt ställt frågan om makten på dagordningen – sammanfaller för att på nytt ställa några av det kapitalistiska Europas nyckelländer på tröskeln till en förrevolutionär kris.

Från och med 1968 genomled **Italien** en mycket djup social och politisk kris som, under andra hälften av 1969, utmynnade i en förrevolutionär kris. Arbetarklassen och andra arbetande skikt mobiliserades under flera års tid i mycket omfattande strider med en potentiellt antikapitalistisk dynamik. Detta uppsving, som hade en uttalat enhetlig klasskaraktär, utmärktes av krav på likställdhet, av viktiga erfarenheter som pekade fram mot arbetarkontrollen (kontroll över arbetstakten, arbetsstyrkans storlek etc), av ett ifrågasättande av arbetsköparnas auktoritet som helhet samt av uppkomsten av nya organ för proletär demokrati (arbetardelegater och delegatsråd). Ockupationen av Fiat-Mirafiori, Europas största fabrik, och av andra företag i Turin 5 år efter den nya fasens början, och efter en hård kamp under 6 månader för det nya metallavtalet, är det tydligaste tecknet på att djupet av arbetarradikaliseringen i Italien inte förlorat sin kraft.

Det **franska** proletariats, som i maj-juni 1968 gjorde den inspirerande erfarenheten av en generalstrejk med tio miljoner arbetare som innefattade fabrisockupationer, har sedan dess inte upplevt någon nedgång i kampen. Uppsvinget ägde rum inom ramen för den gaullistiska regimens sönderfall. För att försöka leda in detta uppsving i reformistiska banor skapade Kommunist- och Socialistpartiernas ledarskap Vänsterunionen med dess »gemensamma program». De vill framhålla att en parlamentarisk seger för detta block skulle öppna »en kort etapp som leder till socialismen». Omedelbart efter den tillfälliga stiltjen före valen i mars 1973 fick uppsvinget ny styrka, trots Vänsterunionens misslyckande. Detta uttrycks nu inte bara i hårdare strider, utan också i krav som ifrågasätter arbetsköparnas auktoritet och genom former för självständig organisering av massorna i kamp, en organisering som delvis sker utanför de gamla ledarskapens och traditionella organisationernas enhetliga kontroll. De revolutionära striderna utbreder sig nu till de mest olikartade områden i samhället (utbildningen, familjen, armén, rättsväsendet etc). Det nya avantgarde, som ännu till största delen är oorganiserat, har sedan maj 1968 antagit en masskaraktär. Det innefattar växande skikt av unga arbetare och utgör redan en betydelsefull faktor på den politiska scenen.

Under perioden sedan strejkerna mot de dödsdomar som avkunnades av militärdomstolen i Burgos mot de baskiska militanterna 1970 har den **spanska** arbetarklassens strider politiserats

allt mer. Även när dessa bryter ut kring lönefrågor tenderar de att leda till att politiska krav ställs (frigivning av de politiska fångarna, fackliga rättigheter m.m.) och att omvandlas till direkta konfrontationer med våldsapparaten och Francoregimen. Parollen om revolutionär generalstrejk – som våra spanska kamrater var först med att resa gentemot det spanska Kommunistpartiets inriktning på en fredlig generalstrejk med syftet att liberalisera regimen utan att röra dess kapitalistiska struktur – visade sin giltighet i en rad händelser i El Ferrol, Vigo, San Adrian och Pamplona, där sådana generalstrejker verkligen bröt ut i lokal skala, som svar på repressionen mot strejker som till en början var rent ekonomiska. Propagandan för att förbereda en revolutionär generalstrejk i nationell skala mötte under dessa omständigheter ett växande gensvar hos det spanska proletariats avangarde.

I **Storbritannien** har miljontals arbetare gjort häftigt motstånd mot först Wilsonregeringens, och sedan Heath-regeringens, försök att krossa arbetarnas militans genom att driva igenom antifacklig lagstiftning och genom att öka arbetslösheten. Gruvarbetarnas strejker, med massiva strejkvakter kring elektricitetsverken, och den politiska generalstrejken mot inkomstpolitiken 1 maj 1973 utgör hittills höjdpunkterna i dessa strider. Dessa strider har lett både till en uttalad radikaliserings inom fackföreningarna och Labourpartiets vänsterflygel och till en anmärkningsvärd tillväxt av de politiska strömningarna till vänster om Labourpartiet.

Arbetarkampens nya uppsving har gett sig till känna även i **Västtyskland**, där proletariatet gick in i den period som inleddes med den långa efterkrigsboomens slut med ett mycket lågt klassmedvetande som ett resultat av fascismens seger, kriget, landets delning, den sovjetiska ockupationens katastrofala effekter, den triumferande antikommunismen under det kalla kriget och de oförutsedda framgångarna i det kapitalistiska återuppbyggnadsarbetet. Från de vilda strejkerna 1969 till de under sommaren och hösten 1973 är förnyelsen av det västtyska proletariats kampvilja obestridlig, även om det fortfarande ligger efter de övriga stora kapitalistiska länderna i Europa vad gäller kampens omfattning och djup

Dessa fenomen har också visat sig i mindre europeiska länder som Belgien och Danmark, fastän då i långsammare takt och i mindre omfattning. De markerar en allmän tendens som under olika former kommer att spridas till de flesta kapitalistiska länder i Europa, särskilt om den revolutionära krisen blir verklighet i några viktiga länder.

Uppkomsten av en tillfällig dubbelmaktssituation i Nordirland under kampen för medborgerliga rättigheter, och den situation av lokalt inbördeskrig som råder där, avslöjar också den grad av instabilitet situationen innebär för storfinansen i Västeuropa.

Tre drag pekar speciellt klart på betydelsen av det nuvarande uppsvinget för arbetarkampen i Europa: för det första det faktum att arbetarnas krav och aktioner i Europa antar en allt tydligare antikapitalistisk karaktär. Det tydligaste uttrycket för detta är de olika varianterna av krav på arbetarkontroll; för det andra arbetarnas instinktiva inriktning mot en självständig organisering av kampen; (strejkkommittéer, valda strejkkommittéer, stormöten som kontrollerar strejkkommittéerna), dvs kampens allt tydligare antibyråkratiska karaktär; för det tredje arbetaruppsvingets samtidighet i alla större europeiska länder, en samtidighet som varken fanns 1919-20, 1923, 1936 eller 1945-48, och som i stor utsträckning omöjliggör för någon av de stora borgerliga staterna att uppträda som gendarm i europeisk skala.

Immigrantarbetarna utgör det mest utsugna skiktet i ett antal europeiska länder och de får utgöra skottavlan för kapitalets första attacker på såväl det ekonomiska som det politiska planet (se t ex ökningen av extremhögerens rasistiska demagogi). Dessa arbetares roll för att internationalisera striderna, i synnerhet när det gäller de strider som antagit de mest radikala formerna, måste särskilt betonas.

Alla dessa tecken pekar mot en slutsats: De gör det möjligt för oss att förutse att det europeiska proletariatet inom en nära framtid kommer att få uppleva en av de viktigaste revolutionära vågorna någonsin, en våg som förberetts och stimulerats av de förrevolutionära situationer som vid upprepade tillfällen sedan 1968 rått i flera länder och som bourgeoisin inte lyckats krossa.

5. Den japanska imperialismens frammarsch och dess motsättningar

Japans kapitalistiska ekonomis uppseendeväckande expansion är ett av de viktigaste fenomen som påverkat världssituationen under de senaste tjugo åren. Efter att ha återuppbyggts av den amerikanska imperialismen, vilken därigenom ville motverka Sovjets makt i Asien och den kinesiska revolutionens seger, efter att ha profiterat på Koreakriget och det andra Indokina-kriget och efter att ha tillgodogjort sig fördelarna av den modernaste teknologin inom viktiga industriella sektorer som metallindustrin, varvsindustrin, den finmekaniska industrin och den elektroniska industrin, har den japanska imperialismen till fullo utnyttjat den industriella reservarmé som den förfogade över ännu på 50-talet och början av 60-talet, för att till en början utveckla en handelsoffensiv och därefter en finansiell offensiv på världsmarknaden.

Som ett resultat av denna offensiv dominerar den i stor utsträckning Sydkoreas och Filippinernas ekonomier. Den påbörjar nu en »fredlig» erövring av Indonesien, Singapore, Hongkong och Thailand. Den är folkrepubliken Kinas och Australiens största handelspartner och den börjar tränga fram till USA:s, Kanadas och Mexikos Stilla Havskuster – samtidigt som den redan gör större årliga kapitalinvesteringar i Brasilien än vad USA gör. Denna handelsexpansion svarar inte bara mot nödvändigheten av att finna marknader för den gigantiska industrin och investeringsfält för överskottskapitalet, utan också mot rädslan för brist på råvaror, som redan innan andra världskriget styrde in den japanska imperialismen på den då militära expansionens väg.

Den japanska imperialismens snabba ekonomiska tillväxt har emellertid nått den gräns som är resultatet av två samverkande faktorer: Å ena sidan avlägsnade upplösningen av USA-imperialismens hegemoni över den internationella imperialismens ekonomiska och politiska system den monetära (en stabil dollar) och den politiska (amerikansk hegemoni i Bortre Asien) grund på vilken den vilat. Å andra sidan har också en rad inhemska faktorer, som givit näring åt de gångna decenniernas snabba ekonomiska tillväxt, uttömts.

Försvagningen av de grundläggande faktorer som stimulerat den tidigare tillväxten har gjort att den japanska bourgeoisin kastats in i allvarliga ekonomiska svårigheter. Detta har redan visat sig i det faktum att den japanska betalningsbalansen kastats om på ett dramatiskt sätt och att yens värde fallit, en yen som efter den uppseendeväckande värdestegring som följde på Nixons deklARATION i augusti 1971 nu ligger närmare den tidigare kursen

I denna situation avtar det liberaldemokratiska partiets politiska dominans i allt snabbare takt. Allt större skikt av de japanska massorna avskiljer sig nu från den liberal-demokratiska regeringen och dess politik. Denna tendens stimulerar den allt mer självständiga och militanta masskampen som nu börjar utvecklas, och som också driver det japanska Kommunistpartiet mot den politiska scenens centrum. Radikaliseringsvågen kan i själva verket inte längre hånas kvar inom ramen för ett center-vänsterblock (Socialistpartiet/Demokratiska Socialistpartiet och Komeito). Krisens ökade djup, under villkor som medför att de arbetande massorna blir allt stridbarare, gynnar en lösning av folkfrontstyp från Socialist- och Kommunistpartiernas sida. Det är därför möjligt att för den kommande perioden förutse en konfrontation mellan bourgeoisin och proletariatet; och kampen mot försöken att upprätta en sådan folkfront kommer att bli en allt mer angelägen uppgift för revolutionära marxister.

6. Den amerikanska hegemonins upplösning och det borgerliga samhällets kris i USA

Av alla viktiga imperialistiska länder är USA det enda där proletariatet ännu inte dragits in i de senaste årens nya uppseendeväckande kampuppsving. De revolutionära marxisterna måste lägga speciell vikt vid en teoretisk och politisk analys av orsakerna till denna försening, vilken hänger samman med den stora historiska förseningen i utvecklingen av det amerikanska proletariatets klassmedvetande, utan att emellertid vara identiskt med den. .

Under efterkrigsperioden har den nordamerikanska kapitalismen kunnat glädja sig åt en stabilitet utan motstycke i någon annan viktig imperialistisk makt. Till stor del kan denna situation förklaras av USA-imperialismens internationella hegemoni och produktivitetsfördelarna inom dess ekonomi, vilka tillät en konstant höjning av de amerikanska arbetarnas levnadsstandard.

Denna utsträckta period av ekonomiskt välstånd hämmade kraftigt utvecklingen av det nordamerikanska proletariatets kampberedskap och klassmedvetande. Den nordamerikanska bourgeoisins ekonomiska manövermarginaler tillät den att acceptera verkliga eftergifter åt arbetarklassen under det att de på det hela taget lyckades undvika direkta och våldsamma sammanstötningar med viktiga delar av den organiserade arbetarrörelsen. Denna situation tillät, i synnerhet under åren efter andra världskriget, en ultrareaktionär fackföreningsbyråkrati att utkristalliseras. Denna erövrade i många fall sina positioner genom en militant antikommunism och genom den roll som den spelade under det kalla krigets häxjakter. På samma sätt utvecklades en bred, ultrakonservativ arbetararistokrati, som alltid var redo att offra det nordamerikanska proletariatets intressen för att bibehålla sina egna privilegier.

En rad faktorer har börjat rubba denna relativa sociala stabilitet: de svartas revolt, Indokina-kriget samt USA-imperialismens avtagande ekonomiska styrka i förhållande till andra imperialistiska makter. Nixonadministrationens anpassningsmanövrer är ett uttryck för denna rubbade stabilitet, i såväl utrikes- som inrikespolitiken (de flesta sociala program som påbörjats av tidigare administrationer har övergivits, allvarliga nedskärningar i de sociala utgifterna har gjorts, en politik för att kontrollera priser och löner och en mer eller mindre allmän attack på arbetarklassens levnadsstandard har utvecklats, etc). Den amerikanska världshegemonins upplösning och de snabbt förändrade villkoren för kapitalinvesteringar i USA har utan avbrott undergrävt det amerikanska borgerliga samhällets stabilitet. Bland annat har detta samhälle under de senaste tio åren upplevt en omfattande revolt mot samhällets i grunden rasistiska struktur, den största massrörelse mot ett av den egna bourgeoisins kontrarevolutionära krig som man någonsin sett i något land samt ett omfattande ifrågasättande av borgarklassens klassiska värderingar. Även om dessa upprepade protestvågor har kunnat oskadliggöras i valen genom det borgerliga tvåpartisystemet – huvudsakligen därför att majoriteten av proletariatet inte satt sig i rörelse och därför att byråkratierna i Peking och Moskva på ett kraftfullt sätt hjälpt Nixon att demobilisera antikrigsrörelsen – så är de traditionella maktstrukturerna inte desto mindre skakade, såväl objektivt sett som i massornas ögon.

Långt ifrån att vara en tillfällig olyckshändelse är Watergate det tydligaste uttrycket för denna rubbning av systemet. Det amerikanska storkapitalet möter växande svårigheter när det gäller att anpassa sina traditionella regeringsmetoder till de snabbt skiftande sociala och ekonomiska förhållandena, båda nationellt och internationellt. Genom att höja sig över de demokratiska och republikanska koalitioner och valmaskinerna började Nixon på allvar rubba balansen mellan borgarklassens politiska krafter. De delar av den amerikanska bourgeoisin som trodde att ett sådant företag riskerade att utvecklas på bekostnad av deras egen ställning grep tag i Watergate-skandalen för att tvinga Nixon tillbaka till ordningen, utan att de för den skull

ifrågasatte den långsiktiga trenden mot den starka staten. Denna offensiv mot Nixon skulle emellertid ha kunnat underminera de amerikanska massornas förtroende för hela det borgerliga politiska systemet.

Till effekterna på arbetarklassen av denna de politiska institutionernas kris måste vi lägga de effekter som den amerikanska kapitalismens ekonomiska svårigheter haft. De objektiva faktorer, som bidragit till proletariats sociala och politiska passivitet under de senaste 25 åren, spelar en allt mindre roll. Fördelarna vad gäller den amerikanska ekonomins produktivitet har skalats bort eller försvunnit. Reallönerna för det amerikanska proletariats i dess helhet har upphört att öka sedan Vietnamkriget började trappas upp. Skillnaden mellan levnadsnivån i USA och Europa reducerades successivt. Bourgeoisins attack mot arbetarklassens levnadsstandard genomförs på ett varierat men systematiskt sätt: en kombination av höjningen av de nominella lönerna och taktökningar och övertid, en direkt attack mot reallönerna genom inflationen och nedskärning av de sociala utgifterna, vilket slår mot de mest utsugna arbetarna, särskilt de nationella minoriteterna, etc. Energikrisen erbjuder ännu en ursäkt för en hel rad nationaliseringar och avskedanden inom vissa sektorer av ekonomin. Fram till nu har denna offensiv inte framkallat någon massiv reaktion från den amerikanska arbetarklassen, till stor del på grund av fackföreningsbyråkratiernas förräderi, vilka de facto accepterar den amerikanska bourgeoisins allmänna politik. 4

De strejker som under de senaste åren utvecklats inom den offentliga sektorn och bland lantarbetarna, de hårda och ibland vilda strejkerna i den tunga industrin och uppkomsten av fackliga tendenser (caucus) i opposition mot de gamla, traditionella byråkratiska ledningarna visar alla att missnöjet långt ifrån saknas hos den amerikanska arbetarklassen, även om det ännu inte uttrycks på ett omfattande och allmänt sätt. Denna brist kan delvis förklaras av frånvaron av ett skikt avancerade arbetarmilitanter som är tillräckligt många och välorganiserade för att överflygla de starka byråkratiska apparaterna i aktioner som har mer än ett lokalt eller sektoriellt inflytande. Det finns dock en molekylär radikaliserings, i synnerhet bland unga, svarta och chicanoarbetare. Den får näring både från förändringen i den ekonomiska konjunkturen och de ideologiska »efterdyningarna» från det sena 60-talets sociala rörelser. Detta är en verklighet som inte kan förnekas och som kommer att påverka uppkomsten av ett arbetaravangarde.

Det mest sannolika alternativet för USA:s omedelbara framtid är varken en förlängning av den nuvarande tillfälliga nedgången för massornas revoltrörelser eller en snabb utveckling mot en militär- eller polisdiktatur, eller en regim av fascistisk typ. Tvärtom är den troligaste varianten ett nytt uppsving för massrörelsen, denna gång mer koncentrerat på arbetarstrider som bryter ut i reaktion mot inflationen, arbetslöshet och försämrade livs- och arbetsvillkor och den försämrade miljön – företeelser som kommer att förvärras under den kommande recessionen. Viktiga proletära sektors revolt mot fackföreningsbyråkratiens klass-samarbetspolitik, mot dess acceptering av successiva lönestopp och en inkomstpolitik, kommer att stimulera denna pånyttfödelse av arbetarkampen, ge den en mer uttalad antikapitalistisk och antibyråkratisk karaktär och rikta hårda slag mot det borgerliga tvåpartisystemet. Den kommer på nytt att ställa kravet på en oberoende politisk arbetarorganisation på dagordningen.

Kanadas grundläggande roll som råvaruexportör inom den nordamerikanska arbetsfördelningens ram, landets privilegierade handelsförbindelser med USA och den allmänna satellitkaraktär som dess ekonomi fått i förhållande till den amerikanska ekonomin har gjort det möjligt för landet att åtnjuta en lika lång period av välstånd som USA och även en sammanhängande period av större övergripande politisk stabilitet. Under nästan hela efterkrigstiden och ända fram till nu har Kanada kunnat profitera på sin ställning som en underordnad (om än i hög grad självständig) del i en kontinental ekonomi som domineras av

det amerikanska kapitalet. Resultatet av detta beroendeförhållande är att landets ekonomiska, politiska och sociala stabilitet beror på den amerikanska ekonomins välstånd i en utsträckning som är större än för något annat imperialistiskt land. Svårigheterna för USA:s ekonomi återverkar nästan omedelbart på den kanadensiska ekonomin. För ögonblicket bidrar en hel rad faktorer, som är direkt eller indirekt förbundna med detta beroende i förhållande till USA, till att underminera den kanadensiska statens stabilitet och göra dess konstgjorda och odugliga karaktär som distinkt kapitalistisk stat alltmer tydlig: Dess extrema beroende av utrikeshandeln (i synnerhet med USA och vissa EG-länder) gör dess ekonomi mycket sårbar för protektionistiska åtgärder. Dess svaga och snedvridet inriktade tillverkningsindustri; den växande nationella medvetenheten hos akadierna, den fransktalande befolkningen i Ontario och de infödda folken; den extremt regionala uppsplittringen som kännetecknar dess ekonomi, dess sociala struktur och dess politiska system – en uppsplittring som återspeglas i frånvaron av ett sammansvetsat politiskt ledarskap med en stabil bas och som förmår ge uttryck åt den kanadensiska bourgeoisins gemensamma intressen – allt detta tenderar, under nuvarande förhållanden och i synnerhet mot bakgrunden av en eventuell internationell recession, mot en tillspetsad inhemsk kris. En sådan kris skulle mycket väl kunna innebära att den kanadensiska statsbildningens sammanhållning ifrågasattes.

Fastän den kanadensiska arbetarklassen som helhet aldrig erfarit omfattande mobiliseringar i nationell skala, kan man under de senaste åren se en anmärkningsvärd utveckling av arbetarnas militans. Man kan likaså se ett avsevärt ökat antal hårda sammanstötningar mellan viktiga delar av arbetarrörelsen och den kanadensiska statens olika nivåer (federala eller regionala). Exempel på detta är järnvägsstrejken, omfattande mobiliseringar av fackföreningarna i British Columbia, lärarna i Ontario, posttjänstemännen och hårda exemplariska strejker inom den lätta industrin som i lokal skala gett upphov till en omfattande mobilisering av militanta arbetare. För ett litet men växande antal fackliga militanter börjar nu dessa sammanstötningar resa problemet med statens våldsamma ingripande. Elementära begrepp och idéer om den akuta nödvändigheten att organisera arbetarnas självförsvar börjar dyka upp.

I hela Nordamerika är det bara i **Quebec** som arbetarmobiliseringarna nästan omedelbart antagit en omfattande karaktär. Den generalstrejk som leddes av den Gemensamma Fronten, en front iscensatt av fackföreningarna inom den offentliga sektorn, såväl som de halvt spontana och mer eller mindre generaliserade aktionerna i maj 1972, erfarenheterna av arbetarkontroll och ockupationerna av städerna utgör den viktigaste mobiliseringen av någon del av det nordamerikanska proletariatet under de senaste 25 åren. Arbetarnas militans, vilken långt ifrån har krossats av den Gemensamma Frontens nederlag, uttrycktes under hela 1973 genom en strejkvåg inom den privata sektorn. Det nationella förtryckets tyngd, proletariatets extremt höga kampvilja, den inhemska ekonomiska krisen sedan 1964, den ekonomiska och politiska svagheten hos bourgeoisin i Quebec, den fackliga byråkratins svaghet och heterogenitet samt intensiteten i de sociala motsättningarna gör Quebec till den svaga länken i den nordamerikanska imperialistiska kedjan.

Det största subjektiva hindret på vägen mot en revolution i Quebec är **Partie Quebecois**. Detta borgerligt nationalistiska parti har i frånvaron av arbetarklassens självständiga politiska organisationer lyckats vinna inflytande över en överväldigande majoritet av den organiserade arbetarrörelsen. Skärpningen av klasskampen stimulerar dock ett växande antal avancerade arbetare att sakta men säkert frigöra sig från inflytandet av **Partie Quebecois**, och därigenom bredda vägen för våldsamma aktioner för att överflygla de nationalistiska och byråkratiska ledningarna. Tills idag har det quebecska proletariatets kamp endast haft ett inflytande på några enstaka isolerade avantgardistiska militanter inom den kanadensiska arbetarklassen. Men efterhand som de sociala spänningarna ökar i Kanada och USA kommer den quebecska

arbetarklassens exempel i större utsträckning att följas och utgöra en viktig radikaliserande faktor.

Alla ovan beskrivna förändringar återspeglar en gradvis tilltagande förändring av den sociala och politiska situationen i Nordamerika. Detta skapar nya historiska möjligheter för ett revolutionärt ingripande i proletariats kamp på denna kontinent.

7. Proletariats kamp för klassens självständighet i de halvkoloniala länderna

Ett av de mest framträdande dragen i den koloniala revolutionen under de senaste åren utgörs av arbetarkampens växande betydelse, en arbetarkamp som tenderar mot självständiga aktioner – inklusive politiska aktioner – från proletariats sida i ett växande antal koloniala och halvkoloniala länder. Detta fenomen är ett resultat av samspelet mellan ett antal faktorer bland vilka de viktigaste är den ökande industrialiseringstakten och de borgerliga och småborgerliga nationalistiska ledningarnas öppna bankrutt.

Proletariats, och närmare bestämt industriproletariats, tyngd ökar i åtskilliga halvkoloniala länder, även om den ny-koloniala eller beroende – dvs partiella, snäva och av de multinationella trusterna dominerade – industrialiseringen knappast har reducerat den omfattande arbetslösheten och misären i slumstäderna. Konflikterna mellan detta proletariat och inte bara det utländska kapitalet utan också det »nationella» kapitalet och regeringarna, även de med en antiimperialistisk färd, tenderar att öka. Regeringarnas oförmåga att lösa det underutvecklade samhällets och den underutvecklade ekonomins problem och de band som de upprätthåller med imperialismen tvingar dem samtidigt att låta massorna betala kostnaderna för den påbörjade industrialiseringen. Inflation, dyrtid, arbetslöshet, brist på bostäder och elementär offentlig service, analfabetism, stagnerande om inte sjunkande levnadsstandard, undertryckande av de demokratiska friheterna, lönestopp, förbud mot strejker – detta är de problem som arbetarna och fattigbönderna ständigt konfronteras med i dessa länder.

Det är därför det politiska förtroendet för de traditionella nationalistiska ledningarna – tack vare några verkliga, om än ofullgångna, framgångar i den antiimperialistiska kampen – gradvis försvinner. Prestigeförlusten för den »reformistiska» militärregimen i Peru (vilken i synnerhet undertryckt strejker på ett brutalt sätt); den egyptiska postnasseristiska ledningens minskade inflytande för att inte tala om Baathpartiet i Syrien och Irak; avslöjandet av Bandaranaike-regeringen i Sri Lanka såväl som svårigheterna för Ramanantsoas regim på Madagaskar och N’Goubais i Kongo (Brazzaville) illustrerar denna allmänna tendens. Peronismens återkomst till makten i Argentina kommer troligtvis att framkalla en kris för denna strömnings inflytande över proletariats breda massor och den radikaliserade studerande ungdomen i Argentina.

Fallet **Indien** är särskilt karaktäristiskt i detta avseende. Efter Nehrus död och uppkomsten av en omfattande svält i viktiga områden av den indiska subkontinenten, minskade starkt Kongresspartiets grepp över de indiska massorna. CPI:s och CPI(M):s ultraopportunistiska politik – regeringssamarbete, allians med de besuttna klasserna och deras partier, repression mot folkliga rörelser, utnyttjande av våld mot andra tendenser inom arbetarrörelsen – splittrade masskampens lovande uppsving, särskilt i Västbengalen och Kerala, fungerade som en broms på massornas mobilisering och avlägsnade perspektivet på ett alternativ till Kongresspartiets lösning i nationell skala. Tack vare ett antal skickliga manövrer i inrikespolitiken (brytningen med de mest korrumpade politikerna i »syndikatet») och i utrikespolitiken (stödet till det nationella befrielsekriget i Bangladesh och segern över

Pakistan), lyckades Indira Gandhi återupprätta Kongresspartiets politiska hegemoni i en utsträckning som saknat motstycke under de föregående tio åren.

Men detta återupprättande av en skenbar stabilitet blev av kort varaktighet. De nya svårigheterna vad gäller spannmålsförsörjningen som bröt ut 1972 avslöjade att inte någon av orsakerna till krisen 1965-66 undanröjts. Inre slitningar framträder på nytt inom Kongresspartiet. Den sociala differentieringen i byarna, jordbruksarbetarnas, de kastlösa och småböndernas misär och avsaknad av framtidsutsikter förvärras oavbrutet. Under dessa omständigheter kan initiativet på nytt övergå till proletariatet.

Proletariatet försöker instinktivt övervinna effekterna av den fackliga splittringen, ett faktum som bekräftas av uppkomsten av ett system av fabriksdelegater. Detta har aldrig tidigare förekommit. Arbetarklassen börjar t o m visa en aktiv solidaritet med de fattiga i byarna, något som visades i Bombayarbetarnas sympatistrejk för jordbruksarbetarna i Maharashtra. Resultatet för denna det indiska proletariats rörelse för att erövra det politiska initiativet inom processen av permanent revolution är avhängig uppbygget av en ny revolutionär ledning för proletariatet och denna lednings förmåga att utveckla en korrekt inriktning gentemot den agrara revolutionen. Men de framgångar som förverkligats i denna riktning genom massornas spontana tryck kommer i hög grad att underlätta uppbygget av en sådan ledning om de revolutionärt marxistiska kärnorna följer en korrekt politik och ingriper i masskampen i en initiativrik anda och med ansvarskänsla.

Mera allmänt sett framträder masskampens klart proletära former allt tydligare i många halvkoloniala länder: metallarbetarnas strejk i Egypten, Ovambo-arbetarnas strejk i Namibia, det svarta proletariats fackliga agitation och strejker i Sydafrika, generalstrejken med fabriksockupationer mot Bordaberrys kupp i Uruguay, Folkförsamlingen i Bolivia, osv. De nederlag som lidits har varit en följd av de nya revolutionära ledningarnas otillräcklighet, vilket i synnerhet inneburit brister när det gällt skapandet av dubbelmaksorgan av sovjettyp, massornas beväpning och alliansen med de arbetande bönderna. Men de framsteg som uppnåtts på vägen mot proletariats politiska självständighet inom den koloniala revolutionens process understryker att dessa otillräckligheter nu är lättare att övervinna än tidigare, och de förebådar dystra framtidsutsikter för imperialismen i åtskilliga koloniala och halvkoloniala områden.

Hela utvecklingen i Latinamerika bekräftar att det inte finns någon objektiv bas för en ens något så när lång period av borgerlig demokrati när en gång massrörelsen går in i ett uppsving. Rörelsens kraft kan visserligen tvinga bourgeoisins »arméparti» att tillfälligtvis byta ut blodiga diktaturregimer mot s k »reformistiska» regimer. Men om dessa inte lyckas kanalisera och driva tillbaka massornas kampvilja så står den väpnade och blodiga repressionen snart på dagordningen igen. Det var detta som skedde i Bolivia 1971 och i Uruguay och Chile 1973. Det kommer också att ske i Argentina.

Effekterna av ett allvarligt nederlag för proletariatet kan för övrigt bli mer långsiktiga och ha allvarligare konsekvenser än man kan förutse. Detta visas av det brasilianska exemplet, där imperialismen och den »nationella» reaktionen under nästan ett decennium lyckats skapa ett relativt stabiliserat område i Latinamerika som tjänstgör som en kontrarevolutionär pol för hela kontinenten och drar av denna orsak till sig viktiga kapitalinvesteringar. Men resultatet av detta blir en avsevärd numerär och social förstärkning av industriproletariatet, som i det långa loppet undergräver den tillfälliga stabilitetens förutsättningar.

Sedan den sionistiska segern i juni 1967 har **den arabiska revolutionen** framför allt kännetecknats av det palestinska folkets väpnade kamp inom ramen för motståndsrörelsen. Detta representerar ett viktigt och kvalitativt framsteg för den arabiska revolutionen på så sätt att den palestinska motståndsrörelsen deltog i den allmänna utvecklingen av en självständig

arabisk massrörelse. Rörelsen var självständig i förhållande till de nationalistiska ledarskap, som hade haft en hegemonisk ställning sedan mitten av 50-talet. Men denna faktiska självständighet fann inte ett medvetet politiskt uttryck inom motståndsrörelsen. Dess olika ledande grupper kom själva från den borgerligt och småborgerligt nationalistiska rörelsen och för denna politiska tradition vidare allt medan de leder den palestinska kampen. Som ett resultat av detta har den palestinska motståndsrörelsen i allmänhet hållits inom ett antisjonistiskt perspektivs trånga gränser och propagerar illusionen om att det palestinska »folkkriget» kommer att räcka till för att befria Palestina från den sjonistiska kolonisationen. Under hänvisning till den nationella karaktären av sin kamp avsäger sig rörelsen varje revolutionärt program. De avsäger sig sålunda varje möjlighet att också verkligen mobilisera såväl det palestinska folkets arbetar- och bondemassor som de arabiska arbetarmassorna, vilka var positivt inställda till palestiniernas kamp. Rörelsen avsåg sig också varje möjlighet att stimulera en antisjonistisk proletär rörelse i själva Israel.

Denna politik som förs fram av den palestinska motståndsrörelsens officiella ledning förklarar det nederlag som det palestinska folkets väpnade rörelse led, med början 1970 i Jordanien och den successiva åtstramning som den libanesiska staten genomförde. Men samtidigt, och oberoende av alla existerande ledarskap hejdades inte uppsvinget i de arabiska massornas kamp. Det fortsatte obönhörligt och nådde nya toppar i Egypten. Detta uppsving bestämdes av de borgerliga arabiska regimernas djupa ekonomiska och sociala kris och den ökade politiska press som situationen av »varken krig eller fred» hade skapat. Detta som ett resultat av det arabiska nederlaget 1967.

Det var för att hejda detta uppsving och förstöra dess effekt som politisk katalysator som de arabiska regimerna satte igång oktoberkriget 1973. Genom detta krig försökte de på nytt bygga upp sin nationalistiska fasad vilken kontinuerligt fallit sönder sedan 1967, och framkalla ett ingripande från stormakterna, i synnerhet USA-imperialismen. De arabiska bourgeoisierna vet att USA är den enda makt som är förmögen att utöva en effektiv press på Israel och tvinga det att dra sig tillbaka från de områden det ockuperat sedan 1967. Samtidigt sluter arabregimerna sina led under ledning av Saudarabien, USA-imperialismens direkta verktyg.

Under Washingtons förmyndarskap är idag likvideringen av de arabiska folkens antisjonistiska kamp – känd under beteckningen »fredlig lösning» – på god väg att genomföras. Den officiella ledningen för den palestinska motståndsrörelsen har tagit ett avgörande steg mot sin totala urartning genom att uttala sin vilja att delta i den diplomatiska lösningen. För sanna revolutionärer och antisjonister är det uppenbart att alla de föreslagna formlerna för en lösning – såväl Husseins plan på en Hashemitisk (Jordansk, ö a) federation som den på ett »Minipalestina» – inte är annat än likvidationsförslag.

En tillämpning av den »fredliga lösningen», vilken variant som nu kommer i fråga, kommer att skapa en politisk situation som är jämförbar med de arabiska regimernas nationella förödmjukelse 1948. Beroende på att alla de nationalistiska ledarskapen, även de mest radikala, kommer att diskrediteras, och på att den fördjupade sociala krisen mer och mer inympar klassmedvetande i den revolutionära nationalistiska kampen kommer denna »fredliga lösning» att gynna den långsiktiga utvecklingen av en äkta revolutionär rörelse bland de arabiska massorna. Denna kommer därför att bli mer långtgående än sina föregångare. Ett nytt blad i den arabiska revolutionens historia håller på att skrivas och det är de revolutionära militanterna som måste lägga grunden till ett revolutionärt kommunistiskt parti som kommer att leda den arabiska socialistiska revolutionen. Det är en uppgift som endast Fjärde Internationalen kan genomföra.

I det **svarta Afrika** har tretton års politiskt oberoende under nykoloniala former utmynnat i en skärpning av den ekonomiska kris, som ökar de sociala och politiska motsättningarna. En industrialisering, om än svag och begränsad, har skapat ett ungt och stabilt proletariat som mer och mer framträder i strider som de vid M'Bao-raffinaderiet i Senegal, Donalastrejkerna i Kamerun, de i Mauritanien eller manifestationerna i Kongo. Till detta kan en radikaliserings av den studerande ungdomen läggas (Senegal, Ghana, Niger och Madagaskar...). Slutligen har bondemassorna i liknande utsträckning dragits med i radikaliserings (Madagaskar 1971, Tchad, Nigeria...).

Den numerärt svaga bourgeoisin som är involverad i ledningen av imperialisternas etableringar har under de senaste tretton åren genomgått en ökande uppsplittring. En av dess fraktioner har kunnat förverkliga en första kapitalackumulering genom stöd från statsapparaten. Fast de ekonomiska sektorer där detta afrikanska kapital utvecklas förblir marginella och sekundära framkallar denna differentiering inom den härskande klassen politiska konflikter som förvärrar dessa regimers kroniska politiska instabilitet. Den afrikanska bourgeoisin förblir ekonomiskt och politiskt oförmögen att strypa massresningarna, trots att den i ökad utsträckning använder repressiva medel. I detta sammanhang tar en ny revolutionär generation form, en generation som drar lärdomar av de nationalistiska rörelsernas nederlag och tar på sig uppgiften att skapa revolutionärt marxistiska kadrer.

Befrielsekampen i de länder som domineras av vita minoriteter – i synnerhet den i de portugisiska kolonierna – spelar en viktig roll för radikaliserings av hela den afrikanska ungdomen. Utöver de politiska slutsatser som kan dras av dessa strider har vi också den strategiska och ekonomiska roll som Södra Afrika och Kap Verdeöarna spelar för imperialismen. Det diplomatiska, ekonomiska och militära stöd som imperialismen ger åt Portugal sker i utbyte mot allt större möjligheter för denna att delta i utplundringen av kolonierna. Eftersom Portugal är allt för svagt ekonomiskt för att bära upp sådana krigsansträngningar måste det förlita sig på en intervention från Sydafrika, imperialismens starka länk i området. Grundvalen för denna allians återfinns i sådana ekonomiskt-militära projekt som Cabora-Bassadammen eller Kuneneprojektet.

Guinea-Bissaus självständighetsförklaring och de framsteg som gjorts av MPLA (Angola) och Frelimo (Mocambique) reser emellertid politiska och strategiska problem vars lösning kommer att bestämma framtiden för dessa strider. När uppgörelserna närmar sig kan de centrifugala krafterna komma att förstärkas eller försvagas beroende på inflytandet av olika, motsägelsefulla faktorer.

I en situation där de imperialistiska makterna justerar sin strategi i Södra Afrika kan en utveckling av den permanenta revolutionens process genom en internationalisering av konflikten i hela regionen bara genomföras på grundval av ett klagande inom MPLA och Frelimo (revolutionärt nationalistiska rörelser som har en flerklassblocksyn) vad gäller världsrevolutionens utvecklingstakt och vad gäller situationen i centrala Afrika.

Segrar i Angola och Mocambique kommer sålunda att äga rum inom den vidare ramen av ett revolutionärt uppsving i hela Södra Afrika och ett massivt nytt uppsving i den afrikanska revolutionen. I Guinea-Bissau hänger den viktigaste utvecklingen under den senaste perioden samman med de förändringar som skett i de befriade områdena genom valet av den Nationella Folkförsamlingen, vilken var den mest betydelsefulla självständighetsförklaringen. Frånvaron av en klar formulering av den guineanska statens sociala natur, trycket från grannländerna och Sovjet samt PAIGC:s uppfattning om ett flerklassblock utgör viktiga hinder för möjligheterna att definitivt störta kapitalismen i detta land, såvida inte ett nödvändigt politiskt klagande och uppsplittring äger rum. Kampens isolering och det svaga internationella stödet varslar

delvis om risken för att PAIGC faller tillbaka på myten om »den nationellt-demokratiska staten som slagit in på en icke-kapitalistisk väg».

Under dessa förhållande kräver kampen i alla de portugisiska kolonierna ett konsekvent internationalistiskt stöd från revolutionära marxister.

De nya styrkeförhållanden som skapats av det indokinesiska folkets heroiska kamp fortplanter sig successivt över hela **Sydasien**. USA-imperialismens politiska nederlag, som symboliseras av truppernas påtvingade reträtt från Indokina, innebär ett mycket hårt slag för de antikommunistiska regimerna i Thailand, Indonesien, Sydkorea och Filippinerna. Dessa regimer upprättades och upprätthölls endast tack vare det militära, politiska och ekonomiska stödet från USA-imperialismen. Undantagstillståndet som proklamerades på hösten 1971 i Sydkorea och på Filippinerna har förlängts på obestämd tid och utgör det senaste försöket från dessa diktaturregimers sida att möta krisen.

När den japanska imperialismen förstärkt sin nykoloniala utsugning i detta område för att försöka fylla det tomrum som skapats genom att USA-imperialismen försvagats så har detta i sin tur påskyndat arbetarnas, fattigböndernas och de arbetande massornas radikaliserings.

Oktoberrevolten 1973 i Thailand, som störtade Thanoms och Prapas militärdiktatur; de sydkoreanska massornas kamp mot Park och den japanska imperialismen, en kamp som utlöstes genom att det sydkoreanska CIA i Japan kidnappade Kim Dae Ring och som pågick från oktober till december 1973; de antijapanska revolterna i Indonesien vid Tanakas besök i landet – alla dessa händelser visar att krisen i Ostasien gått in i en ny historisk fas. Explosionerna av folkligt missnöje kommer utan tvekan att sprida sig till resten av dessa länder, framför allt till Filippinerna.

Dessa explosioner utmärks idag av ett nationalistiskt politiskt innehåll. De revolutionära marxisternas uppgift är att förvandla dessa strider till på samma gång antiimperialistiska och antikapitalistiska strider, d v s att länka in dem i en process av permanent revolution. Den fråga som ställs är vem som kan organisera ett sådant kvalitativt steg framåt för denna kamp, och med vilken inriktning. Den maoistiska byråkratin har redan börjat agera öppet mot denna nya fas i de asiatiska folkens kamp, och den sovjetiska byråkratin har gjort likadant. Det är därför viktigt att bygga starka sektioner av Fjärde Internationalen i Asien och att stärka solidaritetsrörelsen för den indokinesiska revolutionen för att befämja kampen för raserandet av den amerikanska och japanska imperialismens ställningar och störta marionettregimerna i hela detta område.

8. Den chilenska revolutionens tragedi

Från 1970 till 1973 erfor Chile en process av skärpt klasskamp och revolutionära massinitiativ som i flera avseenden kan betecknas som de mest avancerade i Latinamerika sedan den kubanska revolutionens seger.

Ursprunget till detta revolutionära uppsving går tillbaka till arbetarklassens och arbetarrörelsens växande styrka sedan 1938. Detta berodde i sin tur på att den chilenska bourgeoisin inte kunnat engagera sig i en industrialisering utan att tolerera en utveckling av arbetarrörelsen, en rörelse som den använde mot jordägarna. Trots den helt dominerande reformistiska karaktären hos arbetarrörelsens ledning och att teorin om »revolution i etapper», som en följd av detta i allmänhet accepterades, skapade det chilenska proletariatet icke desto mindre en självständig politisk organisering. Detta var något som skiljde sig från de likartade erfarenheter som under samma period gjordes i länder som Argentina, Brasilien, Bolivia, Peru, etc.

Processen kulminerade under 50-talet. Ett sista nyindustriellt borgerligt skikt som var produkten av en förändring i de imperialistiska investeringarna uppträdde på scenen. Detta skikt fann sitt politiska uttryck i Freis kristdemokratiska parti. Några reformer genomfördes – i synnerhet på landsbygden – vilka stimulerade radikaliseringen av viktiga bondeskikt. Men effekterna av dessa reformer på det chilenska samhället i dess helhet var begränsade. Detta ledde till en social och politisk polarisering av klasserna, som fick sitt uttryck i Allendes seger i 1970 års valkampanj.

Denna seger förverkligades i ett klimat av våldsamt uppsving för massrörelsen, vilket inte gav bourgeoisin någon annan omedelbar möjlighet är att acceptera att Allendes regering kom till makten. Detta gjordes ännu lättare då **Folkfrontens** (Unidad Popular) program inte överskred gränserna för ett borgerligt-demokratiskt program för nationalisering av några få nyckelsektorer – i synnerhet de sektorer som dominerades av imperialismen – och för en jordbruksreform som var djärvare än Freis. Programmet sträckte sig inte längre än till perspektivet på nationalisering av några chilenska monopolitiska företag, för att på så sätt utvidga den statskapitalistiska sektorn. Vad bourgeoisin verkligen fruktade var inte dessa reformer utan massornas militans. Därför satte bourgeoisin som villkor för att acceptera Allendes regering att han undertecknade Stadgarna för demokratiska garantier, vilka lämnade den borgerliga statens alla funktioner intakta – framför allt dess juridiska och repressiva apparat. Folkfrontens ledare accepterade beredvilligt dessa villkor genom att säga sig vilja gå fram mot socialismen på »legal» och »konstitutionell» väg, utan att rubba den borgerliga statsapparaten.

Arbetarmassorna tolkade dock Allenderegeringens maktillträde som en förändring i styrkeförhållandena till sin fördel. De ökade sin militans och aktivitet och påskyndade genom sina påtryckningar realiserandet av Folkfrontens program. Inom ett år var koppargruvorna nationaliserade, åtskilliga jordegendomar exproprierade och statens kontroll utsträckt över en rad privata industriföretag.

Växelspelet mellan massornas växande stridbarhet och de reformer som Folkfronten lovade genomföra – något som framför allt avspeglade sig i en ökad levnadsstandard för de fattigaste befolkningsskikten – ledde till en ännu starkare politisk och social polarisering i Chile. En del av kristdemokraternas väljarbas vanns över av Folkfronten, vilken fick mer än 50% av rösterna vid kommunalvalen i april 1971. En annan del av dessa väljare gick till extremhögern. Det var uppenbart att de borgerligt-demokratiska reformernas tid var förbi och att en socialistisk revolution stod på dagordningen. Det var också uppenbart att hektiska förberedelser för en kontrarevolution pågick som ett svar på det revolutionära uppsvinget.

Bourgeoisin var inte överens om vilka metoder som skulle användas. Kristdemokraterna startade en juridisk och parlamentarisk motoffensiv för att tvinga Allendes regering att hålla tillbaka massrörelsen och strikt begränsa den del av ekonomin som slitits bort från privat ägande. USA-imperialismen organiserade en de facto blockad mot den chilenska ekonomin och satte stopp för internationella krediter. Arbetarklassens påtryckningar, dess intrång på privategendomens område och regeringens vacklan när det gällde att sanktionera massornas aktioner – eller snarare dess förlamning inför bourgeoisins hot – vred produktionsapparaten ur led och förstärkte den ekonomiska krisen. De chilenska arbetsköparna drev fram en galopperande inflation, saboterade investeringarna och organiserade en svart marknad. Högern och extremhögern organiserade terroristiska grupper och krävde öppet en militärdiktatur.

Inför denna allmänna offensiv från borgarklassen förlorade Folkfrontsregeringen, fången i sin uppfattning om »den konstitutionella vägen till socialismen» och de kriminella illusionerna om »de väpnade styrkornas respekt för konstitutionen», initiativet och gick till reträtt. Repressionen mot de massor som övertog jordegendomar och ockuperade fabriker inleddes.

Den ekonomiska apparaten paralyserades. Produktionen, som hade ökat märkbart under 1970, stagnerade och avtog.

Men massorna vägrade emellertid att acceptera dessa reträtter. De fortsatte sina aktioner. De tog initiativet till åtskilliga demonstrationer, särskilt i Concepcion, där försöket att skapa en folkförsamling ledde i riktning mot formerandet av ett alternativt ledarskap. När bourgeoisin satte igång åkeriägarstrejken i oktober 1972 och regeringen gjorde nya eftergifter, tog proletariatet ett enormt steg framåt. De började nu organisera sina egna maktorgan: cordones industriales (»industribälten») och commandos comunales. I detta ögonblick upphörde situationen i Chile att vara enbart förrevolutionär. Element till dubbelmakt framträdde. Den chilenska revolutionen inleddes.

Folkfrontsledningens svar på denna skärpta polarisering mellan revolution och kontrarevolution var att tillkalla representanter för armén, vilka skulle ingå i regeringen som medlare. De stalinistiska och reformistiska ledarna öppnade därmed direkt vägen för kontrarevolutionen i september 1973. Genom att hylla den borgerliga arms »neutralitet», genom att själva koppla armén till regeringen, genom att tillåta omröstningen av vapenkontrollagen, vilken tillät armén att genomföra vapenrazzior i fabrikena och arbetarkvarteren skapade ledarna för Folkfronten ideala psykologiska, politiska och tekniska villkor för den militära kuppens förberedelse. Myten om »den lagliga vägen till socialismen» ledde direkt till »den lagliga vägen till kontrarevolution».

Massrörelsens uppsving fortsatte emellertid med ökande intensitet. Ställd inför bourgeoisins ekonomiska sabotage fann sig regeringen tvingad att »legalisera» ett ökande antal fabriks-ockupationer och driftsövertaganden. Samtidigt började JAD (försörjnings- och priskontrollråd) att växa fram och erfarenheterna av arbetarkontroll mångdubblades. Dubbelmakten tog sig allt mer precisa former över hela landet.

Under dessa förhållanden av extrem polarisering och växande ekonomiska svårigheter erhöll Folkfronten fortfarande 43% av rösterna vid parlamentsvalen i mars 1973. Detta får inte tolkas som ett bevis på ett masstöd till Allendes reformistiska politik, utan snarare som ett uttryck för massornas vilja att försvara sina erövringar, avlägsna de juridiska och parlamentariska hinder med vilka bourgeoisin blockerade deras initiativ och att bemöta bourgeoisins kontrarevolutionära hot, inklusive på valnivån. Samtidigt fortsatte omfattningen av massornas utomparlamentariska aktioner att öka och medförde en ökad uppsplittring inom själva Folkfronten.

En högerinriktad pol utvecklades kring Kommunistpartiet, Socialistpartiets högerflygel, MAPU-Gazmuri och Radikalpartiet m fl. En förvirrad och motsägelsefull vänster tog form runt vissa strömningar från Socialistpartiet, från MAPU-Garretton, och från den Kristna Vänstern. I detta sammanhang spelade det chilenska Socialistpartiet en speciell roll. Då det till sitt ursprung var ett »masscentristiskt» parti använde dess ledarskap (Altamirano) ett radikalt språk utan att ta några konkreta initiativ, samtidigt som partiets medlemsbas på ett empiriskt sätt sökte en revolutionär lösning. Utanför Folkfronten hade å andra sidan MIR (den revolutionära vänsterrörelsen ö a) trots sina politiska begränsningar (centrism, en tvetydig inställning till Folkfronten, etc) spelat en dynamisk roll genom att vid sidan av andra politiska krafter i och utanför Folkfronten genom sina »massfronter» driva på jord- och fabrikssockupationerna och genom att kritisera de reformistiska illusionerna om »den fredliga vägen till socialismen».

Försöken från Kommunistpartiet – som befann sig längst ut till höger i Folkfronten – att föra tillbaka de fabriker som tagits av arbetarna i oktober 1972 till de tidigare privata ägarna (Millasprojektet) väckte en våldsam reaktion hos vänstern i Socialistpartiet, MIR och MAPU. Initiativet övergick allt mer från Folkfrontspartierna till cordones industriales. Men dessa

saknade centralisering. Frånvaron av ett revolutionärt parti – ett parti som var förmöget att förena arbetarnas styrkor med andra arbetande massor vilka instinktivt ville fullborda den process av socialistisk revolution som redan påbörjats – kändes på ett grymt sätt. Utan ett sådant parti förblev även arbetarklassens djärvaste aktioner spridda och otillräckliga för att ta avgörande initiativ på statsmaktens nivå.

Detta kom till klarare uttryck vid den första, misslyckade militärkuppen 29 juni 1973. Detta kuppöversök avslöjade att tusentals arbetare i landets viktigaste centra var beredda att med vapen i hand kämpa mot den framväxande kontrarevolutionen. Men den enorma stridbarheten hos dessa styrkor spreds ut i otaliga skärmytslingar med små gäng av reaktionära chocktrupper, i många nya fabriksokkupationer och i försök att beväpna arbetarmassorna. Dessa var, i avsaknad av centraliserade organisatoriska strukturer, oförmögna att samla de nödvändiga styrkorna för att möta septemberkuppen, vilken förberetts i nära samarbete med imperialismen.

Borgarklassen delades långt ifrån upp i skilda fraktioner, utan försökte återförening sina styrkor. Arbetarrörelsens utomordentliga styrka undergrävde hur som helst den borgerliga maktbasen genom att arbetarna utvecklade sina egna maktorgan och hindrade sålunda borgarklassen från att förverkliga sina målsättningar på ett »normalt» politiskt sätt. Det var därför som den borgerliga armén, borgarmaktens sista ännu intakta bastion, var tvungen att träda in på scenen för att förverkliga det som de borgerliga partierna var oförmögna att uppnå.

Känslan av att den avgörande konfrontationen nu låg i luften fick Allende och Kommunistpartiets ledare att genomföra nya, bedrövliga försök till försoning med kristdemokraterna och att göra nya, kriminella eftergifter åt kuppofficerarna. Så skedde när de tolererade den repression som dessa officerare satte in mot de marinsoldater i Valparaisoarsenalen som hade börjat fördöma kuppöversökerna. Differentieringen inom Folkfronten ökade ännu mer och ledde till att fronten i praktiken föll sönder precis innan kuppen. Sönderfallet av det gamla reformistiska ledarskapet och förseningen i formerandet av ett nytt revolutionärt ledarskap skapade ett vacuum i proletariats ledarskap. Detta vacuum i ledarskapet underlättade möjligheterna att genomföra kuppen, eftersom det ökade svårigheterna att genomföra en ögonblicklig och centraliserad motstöt från massorna.

Kuppen bekräftar ännu en gång den regel som formulerades av Trotskij i »Oktoberrevolutionens lärdomar». När det existerar en revolutionär situation i ett land och en avgörande kraftmätning mellan klasserna är för handen vinner den sida som kan ta initiativet till en kamp om makten en avgörande fördel. Styrkeförhållandena kan förändras inom loppet av 24 timmar. Det var detta som skedde i Chile.

Den chilenska kontrarevolutionens grymhet och hänsynslöshet som påminner om Versailleserna (de kontrarevolutionära styrkor som besegrade Pariskommunen 1871, ö a), Francoregimen och de indonesiska bödlarna 1965 kan förklaras av den föregående processens djup. Den är också ett mått på den rädsla som borgarklassen kände inför möjligheten att förlora makten. Kontrarevolutionen går längre än allt vad man erfarit i Latinamerika sedan den mexikanska revolutionens dagar och den är, på sitt sätt, en hyllning åt det chilenska proletariats revolutionära styrka och kampvilja. Men den utgör på samma gång en icke mindre glasklar anklagelse mot den kriminella politik som de chilenska Kommunist- och Socialistpartiernas ledningar följde, en politik som förlösade denna enorma potential och ledde de chilenska massorna till ett blodigt och tragiskt nederlag.

En sådan anklagelse måste ha en klar och central inriktning. Det skulle vara helt och hållet malplacerat att som huvudargument i vår kritik av Folkfronten peka på närvaron av några borgerliga politiska grupper inom Folkfronten eller några borgerliga ministrar i Allendes regering. Närvaron av dessa obetydliga politiska krafter kunde varken objektivt eller

subjektivt i massornas ögon ses som en ursäkt för de stalinistiska och reformistiska ledarnas kompromisser och successiva kapitulationer. En sådan kritik skulle utmynna i krav och slagord som »ut med de borgerliga ministrarna» eller »Kommunist- och Socialistpartiet – bilda regering!». Men nu var Allenderegeringen redan en sådan regering i massornas ögon. De såg den inte på något sätt som en koalitionsregering med bourgeoisin. De behövde ingen ny erfarenhet för att förstå **arbetarreformismens** bankrutt. Denna bankrutt fanns redan inför deras ögon. Våra anklagelser mot Folkfrontens ledare bör fokuseras just på denna reformismens bankrutt, bankrutten för »de fredliga och lagliga vägarna till socialismen», den reaktionära utopism som säger sig vilja befria massorna från kapitalistisk utsugning genom att lämna borgarstaten och dess våldsapparat intakt.

De centrala paroller som revolutionärerna skulle ha kämpat för bland massorna under de avgörande månaderna innan kuppen svarar mot denna analys och kritik. Dessa paroller skulle ha varit: Generalisera dubbelmaktsorganen – cordonerna, JAP och commandos comunales – förstärk deras lokala och regionala centralisering; Inkalla en nationell kongress på basis av dessa råd; Sprid arbetarkontrollen över hela ekonomin; Låt JAP omhänderta den hamstrade maten och distribuera den under arbetarkontroll; Fullborda jordreformen; Utarbeta en total socialistisk plan för att upphäva den ekonomiska katastrof som imperialismen och den chilenska bourgeoisin organiserat; Allmän beväpning av arbetarna och fattigbönderna; Upprätta ett centralt kommando för arbetar- och bondemilisen; Avväpna och avveckla de reaktionära officersgrupperna. Den centrala regeringsparollen skulle ha varit: All makt åt en nationell kongress av cordones, JAP och commandos comunales.

De enhetsinitiativ som skulle ha varit lämpliga i denna situation – mellan revolutionära marxister, MIR, vänstern i Socialistpartiet och MAPU – är de som skulle ha påskyndat ett förverkligande av ett sådant handlingsprogram – ett program på vilket den chilenska revolutionens öde berodde.

Det nederlag som arbetarrörelsen och arbetarklassen i Chile lidit får allvarliga konsekvenser. Likväl är det för tidigt att se det i samma ljus som det tyska proletariats nederlag 1933 eller de indonesiska massornas 1965. Allt beror fortfarande på det internationella läget, på möjligheten att nya revolutionära resningar i grannländerna leder till viktiga segrar och på avantgardets förmåga att omgruppera sina styrkor, organisera motståndet och ge massorna förtroende för en fana och ett program som inte misskrediterats av erfarenheterna av Folkfronten. De växande ekonomiska svårigheter som militärjuntan står inför samt massornas återupptagna ekonomiska kamp kan gynna ett sådant perspektiv. Kommunistpartiets ultrareformistiska perspektiv på ett block med kristdemokraternas »vänster» är ett obestriddigt hinder för detta.

Stalinisternas högerinriktning och det nära sönderfallet av Socialistpartiet, MAPU-Garreton och den Kristna Vänstern gör att MIR idag är en viktig axel i det revolutionära motståndet mot juntan. De revolutionära marxisterna i Chile måste, utan att upphöra att avgränsa sig politiskt och organisatoriskt från MIR, se en enhetsfrontspraktik med MIR som en av sina viktigaste uppgifter, för att slutligen kunna formera en trovärdig motpol till den motsträviga kapitulationistiska och paralyserande reformismen.

II. Den fördjupade krisen för regimerna i de byråkratiserade arbetarstaterna

9. De ekonomiska reformernas motsättningar i Sovjetunionen och folkdemokratierna

På det stora hela härstammar de ekonomiska svårigheter man stöter på i olika grad och i olika takt i »folkdemokratierna» och Sovjetunionen från en central faktor: omöjligheten att få en alltmer komplext planerad ekonomi att fungera i ett högt industrialiserat land utan ett system av demokratisk och centraliserad ledning, i vilken de huvudsakliga besluten fattas av arbetarna själva samt verkställs och korrigeras under deras kontroll.

Det faktum att ledningsuppgifterna monopoliserats av ett privilegierat byråkratiskt skikt – ett skikt som underordnar det kollektiva intresset under försvaret av sina egna privilegier och under den makt på vilken dessa privilegier baseras – förorsakar ett oerhört slöseri och ständiga ojämnheter i de byråkratiserade arbetarstaternas ekonomiska utveckling. Periodvis leder detta slöseri och dessa ojämnheter till nedgångar i tillväxttakten. Detta i sin tur förorsakar försörjningssvårigheter och hotar vad som varit regimens huvudsakliga säkerhetsventil sedan Stalins död: den nästan konstanta, om än blygsamma, höjningen av massornas levnadsstandard.

Sammanfogningen av olika planeringsformer, av byråkratisk centralisering och decentralisering genom marknadsmekanismen – utan att arbetarmassorna har någon verklig möjlighet till demokratisk kontroll och överinseende över planens upprättande och verkställande, över lagrens storlek och produktionens gång – detta tenderar i allmänhet att ersätta de motsättningar som varje reform försöker råda bot på med en rad nya. I stället för Stalinepokens »fabriksegoism» (d v s egoismen hos byråkraterna på fabriksnivån vars privilegier berodde på uppfyllandet av planen i termer av fysisk kvantitet) införde Chrusjtjovs reformer »regional egoism» inom sovnarchoserna (de statliga jordbruken). Liebermanreformerna återinförde »fabriksegoismen» utan att på

något påtagligt sätt öka effektiviteten i byråkratiernas ledning. De senares inkomster var knutna till »profiten» men de var fortfarande oförmögna att sätta priser eller förändra den totala lönesumman på företaget.

De olika reformförsökens viktigaste motsättningar har framträtt på två plan: Å ena sidan har all decentralisering grundad på ett stärkande av marknadslagarna, alla försök att göra fabriker »profitabla» i förhållande till dessa lagar och alla utvidgningar av fabriksledningens beslutsmakt för att uppmuntra »lönsamhet» som sin centrala konsekvens lett till angrepp på arbetarklassens anställningstrygghet och levnadsstandard. Detta är desto mer sant då sådana reformer vanligtvis åtföljs av en viss »liberalisering» av prissättningen. Detta har i verkligheten resulterat i en omedelbar höjning av kostnaderna för social service, bostäder, transporter och konsumtionsvaror – kostnader som tidigare hållits ganska låga genom administrativa åtgärder. Här har dessa reformers tillämpning kolliderat med arbetarnas reaktioner då de försvarar sina arbets- och levnadsvillkor mot uppenbara försök att försämra dem.

Reformernas andra motsättning hänger samman med den relativa politiska liberaliseringen de tvingar fram, åtminstone vad gäller den tekniska och vetenskapliga intelligentsian vars stöd och initiativ byråkratin försöker vinna för att genomföra reformerna. Exemplet Tjeckoslovakien visar vilka allvarliga faror som hotar den centrala politiska byråkratin när en gång »liberaliseringen» börjar ge återverkningar i hela samhället och stimulerar inte bara intelligentsians strävanden utan också kräver arbetardemokrati på alla nivåer.

Inför dessa motsättningar har de östeuropeiska ländernas byråkratier inget enhetligt svar. Det beror helt och hållet på den grad av självständighet de teknokratiska skikten vid varje given tidpunkt uppnått, de teknokratiska skikt som utvecklas som en biprodukt av reformen. Det beror vidare på arbetarklassens tidigare traditioner och hur organiserad och medveten den är, och slutligen på omfattningen av den intellektuella oppositionen. I vilket fall vill byråkratierna huvudsakligen hindra den intellektuella oppositionen från att påverka arbetarklassen, framför allt genom att förhindra dessa två rörelser från att gå samman. För att åstadkomma detta spelar byråkratin på en serie faktorer, inklusive försök att korrumpera intelligentian genom ekonomiska och vissa politiska privilegier (resor, en viss yttrandefrihet); propaganda riktad till arbetarklassen för att provocera arbetarnas fientlighet mot de privilegierade studenterna; ekonomiska eftergifter till arbetarna, kombinerat med utvecklandet av en »konsumtions-samhälles»-ideologi vars mål är att avleda arbetarnas frågor om regeringen; och slutligen hård politisk repression mot alla försök till organiserad opposition genom att använda summariska rättegångar och andra välkända polismetoder. Den vikt som läggs vid användandet av den ena eller andra faktorn beror på situationen.

Sedan början på 60-talet har den **sovjetiska** ekonomin befunnit sig i en ständig ekonomisk kris. Trots den goda skörden 1973 och massiva investeringar i jordbrukssektorn förblir denna sektor sårbar och lågproduktiv. Denna permanenta kris speglas i den tunga industrins minskande tillväxttakt (speciellt märkbar i konsumtionsindustrin); genom en investeringskris (ett stort antal ofullbordade industriprojekt); och genom en otillräcklig produktivitetsökning, vilken är kopplad till en ökande teknologisk eftersläpning i förhållande till västvärlden. Byråkratin har på så sätt avslöjat sin oförmåga att säkra övergången från extensiv till intensiv utveckling, och att förändra den traditionella prioriteringsordningen mellan produktionsmedel och konsumtionsvaror.

Dessa utmärkande drag pekar på att sovjetekonomins kris huvudsakligen är en underproduktionskris – inte en överproduktionskris av den typ de kapitalistiska ekonomierna periodiskt genomlider. Byråkratin har försökt med olika reformer utan att kunna komma åt krisens verkliga rötter. Liebermanreformen, som lanserades med försiktighet, stoppades snabbt när det blev klart att dessa åtgärder gav upphov till fenomen som inte kunde kontrolleras av den centrala byråkratin.

Konfronterad med samma problem som för tio år sedan försöker byråkratin idag hitta en utväg genom samarbete med det mäktigaste kapitalistiska landet. Naturligtvis förklaras närmandet till USA också genom andra faktorer, speciellt politiska: sovjetbyråkratins önskan att bromsa upp dynamiken i den Indokinesiska revolutionen och att förhindra den från att påskynda den revolutionära processen i hela Sydostasien; önskan att »neutralisera» imperialismen, ja faktiskt att vinna dess tysta stöd i en möjlig militär konflikt med Kina.

Men närmandet till USA kan ses som liktydigt med en ny ekonomisk reform. Sovjetbyråkratin hoppas vinna två fördelar som kommer att bryta igenom de flaskhalsar som idag försenar den ekonomiska tillväxten i viktiga sektorer: hjälp att övervinna den teknologiska efterblivenheten i förhållande till de imperialistiska länderna i vissa sektorer (bilindustrin, de elektroniska och kemiska industrierna), och hjälp att få fram det nödvändiga investeringskapitalet för att påskynda den ekonomiska utvecklingen i Sibirien. Eftersom jordbruksproduktionen knappast räcker till för att föda landet, och eftersom konsumtionsvaruindustrins produktion inte håller den nödvändiga kvaliteten för att i tillräcklig omfattning säljas i väst, är råvaror den enda massiva kompensationen Kreml kan erbjuda för import av maskiner i stor skala från de imperialistiska länderna. Denna typ av export motsvarar dessutom den internationella kapitalistiska ekonomins nuvarande behov och skapar den objektiva basen för det nuvarande handelsutbytet.

Men omfattningen av detta utbyte mellan öst och väst skall inte överdrivas. De sovjetiska råvarutillgångarna som är tillgängliga för export till de imperialistiska länderna på kort eller medellång sikt begränsade, och detta begränsar i sin tur varuexporten från de kapitalistiska länderna till Sovjetunionen. Denna handel kommer inte att uppgå till mer än några få procent av de imperialistiska ländernas totala utrikeshandel, dvs en obetydlig del av nationalprodukten.

Ett verkligt inträngande av amerikanskt och internationellt kapital i Sovjetunionen skulle stöta på objektiva svårigheter oavsett byråkratins subjektiva intentioner. Orsakerna till detta ligger i Sovjetunionens icke-kapitalistiska sociala struktur. Såvida vi inte får se en total kapitulation från byråkratins sida inför imperialisternas krav – något som är fullständigt otänkbart beroende på byråkratins sociala natur – kommer avtalen mellan Sovjetunionen och USA därför att förbli på en låg nivå. I vilket fall kommer de aldrig att lösa den sovjetiska ekonomins strukturella motsättningar.

Från en politisk utgångspunkt är Brezjnevs nuvarande linje att framställa ekonomiskt samarbete med de imperialistiska länderna som en patentlösning för alla ekonomiska problem i alla fall ganska farlig. Denna politik har redan skapat djupa meningsskiljaktigheter i byråkratins toppskikt, där det finns en fraktion som mer eller mindre öppet tagit till vapen mot »bortrealiserandet av nationella tillgångar». Brezjnevs politiska linje kan dessutom få massorna att hoppas på en snabb höjning av levnadsstandarden. Det är emellertid troligt att detta hopp krossas, något som i sin tur förr eller senare kan leda till ett allvarligt missnöje.

Den »ideologiska åtstramningen» och den systematiska repressionen mot oppositionella representerar byråkratins svar på de nuvarande svårigheterna. Samtidigt försöker den ledande gruppen återinföra ekonomiska reformer. Den senaste är skapandet av stora »industriella truster» försedda med betydande makt medan de på samma gång är tätare knutna till den centrala byråkratin än de tidigare ekonomiska enheterna.

Byråkratin kommer emellertid att tänka sig tör två gånger innan den går till frontalangrepp mot sådana landvinningar för arbetarklassen som anställningstryggheten. Så har t ex Ochekinos experiment, som avsåg att fastställa den sammanlagda lönesumman utan hänsyn till antalet arbetare vilket skulle uppmuntra fabriksdirektörerna att »rationalisera» användandet av arbetskraft, inte antagits så snabbt som byråkratin önskade beroende på tryck ifrån arbetarna.

De ekonomiska reformernas logiska konsekvenser har framträtt tydligast i »**folkdemokratierna**». Hjälpt av arbetarklassens nederlag 1956 var den ungerska byråkratin den första att ge sig in på reformer. Ingen annan stans (med undantag för Jugoslavien) har reformförsöken gått så långt; ingen annan stans har de pågått så länge. Utifrån denna synvinkel kan de ungerska ekonomiska reformerna betraktas som en modell vars lärdomar noggrant studeras i grannländerna. När de tillämpades fullständigt under 60-talet drog de ekonomiska reformerna först nytta av den tröghet som finns i en obalanserad ekonomi – en obalans vars huvudsakliga kännetecken var en brist på de viktigaste konsumtionsvarorna kopplad till massiva investeringar i den tunga industrin. Om reformerna till att börja med lyckades tillfredsställa massornas behov så ledde de snabbt till motsättningar som bådade illa för bevarandet av det sociala och politiska status quo.

Genom att uppmuntra en vidgning av löneklyftorna, minskad kontroll över vissa yrken (de fria yrkena och hantverket), tillåta vissa »realpriser» (speciellt när det gynnade bönderna) och avlasta staten ansvaret för vissa investeringar (särskilt byggnadssektorn) utlöste den ungerska reformen en **kraftig process av social uppsplittring**. Det huvudsakliga offret för denna process var arbetarklassen, vars levnadsstandard inte på långt när ökade i samma takt som andra befolkningsskikt (exempelvis tekniker, bönder, privatanställda hantverkare och

doktorer). Arbetarklassens motstånd har inte uttryckts direkt genom en påtaglig ökning av strejker. Däremot har ett motstånd existerat, fr a bland arbetarungdomen vars många former för motstånd och revolt vittnar om deras djupa misstro mot regimen.

När det kommer till kritan kommer utvecklingen att bero på byråkratins politiska val. I vilket fall kommer byråkratin otvivelaktigt, om den beslutar sig för att fortsätta med ekonomiska reformer, att tvingas intensifiera repressionen mot allt det missnöje dessa reformer alstrar. Detta är emellertid en mycket farlig väg att gå då den kan återuppväcka olyckliga minnen hos massorna samtidigt som byråkratins utbyte är osäkert. Händelserna i Polen i december 1970 visade klart att möjligheten av en explosion i arbetarklassen med alla risker en sådan innebär aldrig helt kan förbises. Det är denna rädsla för en ny polsk december som bestämmer byråkratins nuvarande politik och ger upphov till brytningar inom dess led. Under trycket från de »ortodoxa» element som är mest känsliga för denna fara har redan ett viktigt steg bakåt tagits i tillämpningen av de ekonomiska reformerna. Den ekonomiska reformen befinner sig idag vid ett vägskäl. Arbetarklassens framtida motstånd kommer att avgöra om den tar ny fart eller dör.

Den ekonomiska reform byråkratin idag börjar tillämpa i **Polen** är det andra försöket i den riktningen sedan det allvarliga misslyckandet för den första reformen 1956-57. Men denna gång är man mycket försiktig.

För att råda bot på den katastrofala situation som utvecklades i konsumtionsvarumarknaden under femårsplanen 1966-70 försökte den polska byråkratin återupprätta »realpriser» i december 1970. Detta försök utgjordes av en 30-procentig höjning av priserna på grundläggande livsmedel och en sänkning av priset på lyxvaror. Det utgjorde på så sätt ett angrepp på arbetarfamiljernas levnadsstandard.

Arbetarrevolten i december 1970 utgjorde ett direkt svar på detta ekonomiska reformförsök. Inför uppsvinget i masskampen längs östersjökusten och i Lodz, och inför den fortgående mobiliseringen av arbetarklassen, tvingades Gierekgruppen till en rad viktiga eftergifter åt de viktigaste sociala skikten. Dessa eftergifter tenderar samtidigt att skapa klyftor mellan intelligentian och de andra sociala skikten. Åtgärderna åtföljdes av propaganda för ett individualistiskt, typiskt småborgerligt konsumtionsideal som betonade och legitimerade de sociala orättvisorna.

Alla dessa faktorer – som är kopplade till en verklig men begränsad höjning av arbetarklassens levnadsstandard och till de teknokratiska skiktens hopp om en förbättring av sin ekonomiska situation genom nya ekonomiska reformer – har bidragit till en vidgning av den polska byråkratins manövermarginaler. De har gett den andrum, dock utan att lösa en enda av dessa grundläggande motsättningar.

10. De anti-byråkratiska oppositionsrörelserna i Sovjetunionen och folkdemokratierna.

Växelverkan mellan fördjupandet av de objektiva motsättningarna, den ökande splittringen inom apparaten och det faktum att massorna satt sig i rörelse har i varje fall varit den mekanism som gjort att byråkratin förlorat kontrollen över hela sociala grupper (arbetare, studenter, intellektuella). Det var i allmänhet inte arbetarklassen som först satte sig i rörelse (förutom i DDR 1953 och Polen 1970). Rörelserna bland de intellektuella är i allmänhet vacklande och tjänar ofta inte enbart som ett verktyg för krav som rör sig i riktning mot en socialistisk demokrati. De för ofta också fram krav på ekonomisk »liberalisering» och »rationalisering» som kan uttrycka materiella intressen hos byråkratins teknokratiska flygel. Dessa intressen är klart fiendliga till proletariats klassintressen och föraktas därför av det. Där stalinismen har haft det starkaste inflytandet har också marxismen blivit mer

misskrediterad som en »statsreligion» i den kritiska ungdomens ögon, den ideologiska förvirringen har blivit djupare och reaktionära tendenser har större möjligheter att framträda inom intelligentian och andra oppositionella skikt bredvid strömningar som är genuint kommunistiska och står nära den revolutionära marxismen.

Så snart de breda arbetarmassorna börjar handla är det emellertid inte förvirrade ideologiska motiv utan objektiva klassintressen som bestämmer rörelsens sociala natur. Inte någonstans har proletariatet visat den minsta tendens att kräva att de fabriker det byggt till priset av oerhörda uppoffringar skall överlämnas eller säljas till privata ägare. Inte heller har det stött krav framförda av andra grupper som pekar i den riktningen. Ingenstans har det krävt ökade befogenheter för fabriksdirektören eller för förmännen. Inte heller kräver det en ökning av lönespridningen eller ökade sociala orättvisor. Frånsett förbättringar vad gäller konsumtionsnivån, inbegripet bostäder, fritid, semestrar och sociala förmåner går den grundläggande tendensen i dessa krav mot demokratisering av makt och planeringsstrukturerna.

Händelserna i Polen sedan 1970 markerar en pånyttfödelse av den proletära aktiviteten, som fortfarande är unik på denna massnivå.

Efter revolten 1970 har arbetarnas ihållande kampvilja varit den bestämmande faktorn för den politiska situationen i Polen. Under strejkerna i december 1970 formulerade den polska arbetarklassen beståndsdelarna i en politisk plattform. Dess krav – som ett stopp för prishöjningarna, verklig självständighet för arbetarnas kontrollorgan, utjämning av löneklyftorna mellan arbetare och byråkrater i fabriker, korrekt nyhetsförmedling – visar dess politiska mognad och dess kapacitet att organisera sig (se t ex strejkkommittéernas viktiga roll).

Kampen 1970 resulterade i en delseger; prisstoppet på mat och förändringen i den styrande gruppen i Polen sågs av arbetarklassen som ett resultat av dess mobilisering. De senare strejkerna (gruvarbetarna i Silesian-Rybnik, textilarbetarna i Lodz) visar att viktiga delar av arbetarklassen har blivit medvetna om sin styrka. Det var i de förebyggande strejkernas kölvatten 1972 som prisstoppet bibehölls. Byråkratin har emellertid inte gjort några eftergifter till arbetarnas politiska krav. Tvärtom var vissa eftergifter till intelligentian (högre löner, men också möjlighet till utlandsresor) ämnade att avleda dessa krav.

Intelligentian, som i mars 1968 förde en isolerad kamp för yttrandefrihet och tystades av repressionen, stödde inte arbetarkampen 1970. Icke desto mindre pekar vissa tecken, som studenternas fientliga reaktion på regeringens hårdnande grepp över ungdomsorganisationerna 1973, på nya möjligheter för en kamp i denna miljö.

Vissa färskta tecken på förnyelse – om än fortfarande partiella – av arbetarklassens aktivitet i Sovjetunionen skall också betonas. Den sovjetiska arbetarklassens missnöje har huvudsakligen centrerats kring frågor som låga löner, dåliga levnadsförhållanden, prishöjningar och de stränga reglerna i fabriker. Då den fortfarande inte kan organisera sig i fackföreningar eller andra självständiga organisationer och fortfarande saknar reell möjlighet att uttrycka sina klassintressen har den sovjetiska arbetarklassen till synes förblivit passiv.

Varje form av organiserad opposition kring allmänna krav är uppenbarligen svår inom ramen för ett fabriksstyre som håller detaljerade register över varje arbetare, där varje arbetare måste bära en »arbetsbok» i vilken arbetsförändringar och andra händelser relaterade till arbetet antecknas, där ett brett angiverisystem på fabriksgolvet håller den hemliga polisen informerad om de åsikter som uttrycks av varje enskild arbetare och där varje försök till organiserad opposition möts med en hänsynslös repression.

Under dessa omständigheter tar en stor del av arbetarklassens opposition formen av resignation, uttryckt genom individuella handlingar som utbredd alkoholism, industrisabotage,

en hög frånvarofrekvens och dålig industriproduktion. De dussintals strejker och andra former av öppna arbetarprotester som nyligen förekommit har fortfarande varit lokala aktioner, lätta att isolera och trycka ner även om de pekar på vad vi kan vänta i framtiden.

I **Ungern** där det finns en utbredd misstro från arbetarnas sida har politiska uttryck för den unga intelligentians radikaliserings varit det slående inslaget under den senaste perioden. Den unga intelligentian har, omärkt av nederlaget 1956, inte neutraliserats av de statliga löner som köpte deras föräldrar och är upprörda av sin medvetenhet om de sociala orättvisor som härstammar från de ekonomiska reformerna. Den har varit roten till alla de politiska rörelser som utmanat regimen de senaste åren. Den har stöd av gymnasieeleverna (den olagliga demonstrationen utanför den grekiska ambassaden 1971, målandet av Ches och Marx' namn på väggarna i Budapest 1970) och av studenterna (den självständiga rörelsen till stöd för den vietnamesiska revolutionen 1968-69). Speciellt var den kraften bakom demonstrationen den 15 mars 1972 till minne av Petofi (en poet som var aktiv i revolutionen 1848 ö.a.), som mobiliserade 2 000 människor. Denna unga intelligentia, av vilken vissa strömningar definierar sin opposition i marxistisk riktning, är idag huvudmålet för byråkratin repression. Efter att ha försökt sig på olika metoder för repressionen, verkar byråkratin nu ha bestämt sig för att gå till handling på ett mer bestämt sätt, genom åtal och fixade rättegångar.

I **Sovjetunionen** har den antibyråkratiska kampen i allt väsentligt varit intelligentians verk, genom en marxistisk vänsterströmning som betonar arbetarklassens roll och genom rörelsen för demokratiska rättigheter. Den förra har undertryckts hänsynslöst (Grigorenko, etc.). Intelligentians både objektiva och subjektiva isolering från arbetarklassen är en av huvudorsakerna för dess nuvarande motgångar. Född ur det hopp som restes av den tjugonde partikongressen lyckades medborgarrörelsen mobilisera breda skikt av intelligentian kring sådana krav som yttrandefrihet, konstnärlig frihet och mötesfrihet, såväl som respekt för konstitutionen. Genom halvlegala aktioner – öppna brev, namninsamlingar och t o m demonstrationer – har den framträtt som den första oppositionsrörelsen i Sovjet unionen som gått utanför ramen för små hemliga cirkel och, 1967-69, vunnit en något vidare lyssnarskara. Avsaknaden av band med viktiga massrörelser – den ryska arbetarklassen har visat en relativ passivitet sedan uppsvinget i Novochoerkassk 1962 – förklarar varför den intellektuella oppositionella strömningen avväpnades efter 1969 när byråkratin började tillämpa en politik av systematisk repression. Denna isolering förklaras emellertid också av andra faktorer: å ena sidan av byråkratin politik att försöka isolera intelligentian genom att sätta upp en mur av misstro mellan denna och arbetarklassen; å andra sidan av det faktum att kraven på demokratiska rättigheter var formulerade på ett sådant sätt att de i grunden uttryckte intelligentians intresse som socialt skikt medan de ignorerade arbetarklassens och andra sociala skikt sociala och ekonomiska rättigheter. Denna senare faktor förklaras av intelligentians ganska bittra bedömning av arbetarklassens passivitet.

I Sovjetunionen, där nästan halva befolkningen inte är ryssar, fortfar den nationella frågan att utgöra en djup och explosiv motsättning, något som upploppen i Litauen 1972 visar. De nationella rörelserna i Sovjetunionen inbegriper nationer på olika utvecklingsstadier, har ett radikalt olika förflutet, för fram helt olika krav och varierar inte mindre i styrka än vad gäller politisk karaktär.

I Ukraina och i de baltiska republikerna (de mest utvecklade icke-ryska republikerna) har vi det senaste decenniet sett frammarschen av en stark opposition som inbegriper industri- och lantarbetare. De olika strömningarna som utgör denna opposition har fört fram krav på demokratiskt självstyre i republikerna, återupprättande av de nationella språken som officiellt språk för myndigheterna, ett slut på den storryska chauvinismen och för självständiga socialistiska republiker.

Kampen för att återupprätta leninistiska normer i den nationella frågan är en central uppgift för den politiska revolutionen. Kravet på självbestämmanderätt för de ickeryska nationaliteterna, och speciellt kravet på ett självständigt Ukraina, är ett demokratiskt krav som förtjänar alla revolutionära socialisters stöd.

11. Den politiska krisen i Folkrepubliken Kina

Den politiska kris som skakar den kinesiska byråkratin har nu varat nästan femton år (sedan centralkommittémötet i Lushan). Denna kris är förorsakad av de objektiva svårigheterna att bygga socialismen i ett så efterblivet och agrart land som Kina.

Dessa svårigheter kompliceras ytterligare av byråkratin diktatur, av de olika lösningar på dessa problem som olika fraktioner av byråkratin fört fram. Problemen har vidare komplicerats av att omfattande sociala krafter satt sig i rörelse, av relationerna mellan dem och deras relationer till olika fraktioner inom byråkratin. Denna kris' upp- och nedgångar har idag lett till en situation där den kinesiska revolutionens byråkratiska degeneration har nått ett mer framskridet stadium än tidigare. Utan att tillskriva Lin Piaos och Chen Po Tas mer »vänsterinriktade» fraktion mer förtjänster än den förtjänar, är det nödvändigt att betona att det framför allt varit sedan denna fraktions fall (1970-71) som de konservativa dragen har generaliserats i utrikes-, inrikes- och den ekonomiska politiken. Det är drag som redan i viss mån funnits sedan »kulturrevolutionens» likvideringsfas: en spektakulär högersväng i den kinesiska utrikespolitiken (Bangla Desh, Sri Lanka, Sudan, Iran, Spanien osv), som kulminerade i Nixons besök i Peking; återupprättandet av en politik centrerad kring »materiella stimuli» i jordbruket; återupprättande av principen om »varje företags lönsamhet» i industrin; en ny ökning av inkomstklyftorna, vilka hade minskat under »kulturrevolutionen»; och så vidare. Detta intryck konfirmeras av att många gamla byråkrater återvänt till sina gamla poster inom partiapparaten, byråkrater som hatades av massorna för sitt maktmissbruk och för de privilegier de samlat på sig under perioden 1949-65. De avlägsnades under »kulturrevolutionen» och deras återkomst symboliserades av Teng Hsiao Pings och hans kompanjoners återinträde i partiets centralkommitté.

Naturligtvis kräver användandet av begreppen »byråkratisk degeneration» i förhållande till den kinesiska revolutionen, på samma sätt som Trotskij använde det i förhållande till den ryska, en rad modifieringar. I motsats till den socialistiska oktoberrevolutionen gav den kinesiska socialistiska revolutionen redan från början upphov till en arbetarstat som var byråkratiskt deformerad i ojämförligt större omfattning än Sovjetunionen under Lenins och Trotskij's tid. Det kinesiska proletariatet utövade aldrig någon direkt makt genom sovjeter. I motsats till Sovjetunionens byråkratiska degeneration inbegriper därför inte folkrepubliken Kinas byråkratiska degeneration en politisk expropriation av proletariatet efter en politiska kontrarevolution, en Termidor. Det rör sig snarare om en förstärkning, först kvantitativ, sedan kvalitativ, av byråkratiseringsfenomenet.

På ett annat sätt var den byråkratiska degenerationen i Sovjetunionen produkten av en oavbruten process av tillbakagång i proletariatets politiska aktivitet och av stärkandet av de privilegierade byråkratiska skikten, en process som sträckte sig över ett dussin år. I folkrepubliken Kina blev, å andra sidan, proletariatets politiska aktivitet, som hade varit ytterst begränsad under och efter revolutionen 1946-49, för första gången en viktig faktor 1956-57 under de Hundra blommornas rörelse. Ett andra, mycket mer uttalat uppsving i proletariatets politiska aktivitet ägde rum 1965-68, under »kulturrevolutionens» uppgångsfas, då byråkratin materiella privilegier reducerades liksom de sociala orättvisorna i allmänhet. Det är alla dessa specifika drag som ger begreppet »byråkratisk degeneration» en precis mening när det används om den kinesiska revolutionen: genombrottet, om än inte segern, för socialt konservativa tendenser; en bekräftelse av nya materiella privilegiers legitimitet;

rättfärdigandet av en klassamarbetspolitik med imperialismen och med fraktioner av de besuttna klasserna vid makten i halvkoloniala länder. Detta klassarbete bedrivs under täckmantel av behovet av att »manövrera» mellan folkrepubliken Kinas olika fiender. Allt detta vittnar om existensen av ett byråkratiskt skikt vars gemensamma politiska intressen speciellt har hävdats gentemot de Röda Gardenas vänsterflygels »anarkistiska och egalitaristiska överdrifter».

Imperialisternas förändrade attityd gentemot Kina son, först visade sig hos den europeiska och japanska imperialismen på 60-talet, sedan hos den amerikanska imperialismen början på 70-talet, bidrog i stor utsträckning till att föra in den kinesiska byråkratin på den »fredliga samexistensens» linje. På samma sätt bekräftade den internationella bourgeoisins förändrade attityd gentemot Sovjetunionen, med början i och med Laval-Stalin -deklarationen, definitivt Kremls anslutning till det internationella status quo. Maoismens radikalism på 60-talet var inte bara verbal, utan verklig, precis som Kremls vänsteristiska radikalism under den tredje perioden. Övergången till en politik av internationellt samarbete med imperialismen motsvarar i de två fallen ett nytt stadium av internationell politik och ett nytt stadium av konservatism och av konsoliderad byråkrati.

Vad gäller styrkeförhållandet mellan byråkratin och massorna fortfar det att vara ofördelaktigare för den maoistiska byråkratin än det var för den sovjetiska. Det existerar varken apati eller terror i stor skala i folkrepubliken Kina idag, något som var fallet i Sovjetunionen under Stalins tid. Eftersom Mao, i allians med Lin Piao/Chen Po-ta-gruppen, redan hade spelat ut politiseringskortet, försöker den nuvarande Mao/Chou En-lai-ledarskapet vidga sin bas genom blygsamma höjningar av massornas levnadsstandard. Högervridningen har stött på, och kommer att stöta på, politiska reaktioner bland ungdomen och arbetarklassens avantgarde, som bara delvis kommer att neutraliseras genom att man tar sin tillflykt till nationalism, argumentet att det finns ett behov av att finna en diplomatisk motvikt till Kremls väpnade styrkor vid den kinesiska gränsen och argumentet att acceptera uppoffringar för det nationella försvaret.

Det kinesiska proletariatet, vars antal har ökat tiofalt sedan 1949 och vars kulturella nivå och klassmedvetenhet har ökat betydligt, kommer att ta kamp mot Mao/Chou Enlai-ledarskapets högerkurs. Detta kan medföra nya taktiska »anpassningsmanövrer» från de kinesiska byråkratiska ledarnas sida.

12. Den jugoslaviska krisen 1971-72

De motsättningar som ligger under den titoistiska varianten av byråkratisk makt har i allt snabbare takt börjat mogna sedan de ekonomiska reformerna 1965. De nådde en explosiv nivå 1971-72. Dessa motsättningar är huvudsakligen de mellan det begränsade självstyret på fabriksnivå å ena sidan och de mekanismer för ekonomisk centralisering som förnekar självstyre (byråkratisk planering och »socialistisk marknadsekonomi») å andra sidan; samt motsättningen mellan ekonomiskt självstyre på fabriksnivå å ena sidan och byråkratins monopol på den politiska makten (frånvaro av verklig arbetarmakt på den politiska nivån) å den andra.

Sedan reformerna 1965 har den snabba utvecklingen av arbetslösheten, de ökande sociala orättvisorna, uppsvinget för det privata kapitalets primitiva ackumulation och de ökande banden mellan den jugoslaviska ekonomin och den internationella kapitalistiska ekonomin gett upphov till en allt snabbare sociopolitisk uppsplittring i landet. Byråkratins teknokratiska skikt och direktörsskikt undergräver i växande enhet med den privata sektorn allt mer öppet arbetarnas rättigheter och makt inom ramen för självstyrelsesystemet. De försöker reducera dessa rättigheter och denna makt till en enkel fråga om fördelningen av de årliga

nettoinkomsterna och arbeta för att återupprätta direktörernas totala makt under förevändning av teknokratisk effektivitet och konkurrensens naturnödvändighet. Arbetarna å sin sida, reste sig mer och mer mot angreppen på deras rättigheter och deras levnadsstandard, mot de »nyrikas» privilegier och mot den »socialistiska marknadsekonomin» överdrifter. Antalet strejker mångdubblades. Arbetarklassens missnöje antog ett centraliserat uttryck på de jugoslaviska fackföreningarnas nationella kongress 1971. Ett politiserat ungdomsavantgarde började formulera vänsterlösningar efter universitetsexplosionerna 1968. En marxistisk opposition började utvecklas öppet. Den förkastade allt klarare både den byråkratiska centralismen och den »socialistiska marknadsekonomin» och krävde istället »självstyrelse uppifrån och ner, ansvarig bl a för den demokratiska planeringen».

Denna process av socio-politisk uppsplittring kombineras med växande oro bland nationaliteterna. De »utvecklade» nationaliteternas politiska kader och teknokratiska och finansiella krafter försökte gradvis reducera »sina» republikers bidrag till de »underutvecklade» republikernas ekonomiska tillväxt. Uppväckta av ökade sociala orättvisor började nationalistiska vindar svepa över landet. De gav upphov till slitningar som var ganska allvarliga med tanke på den jugoslaviska federationens överlevnad.

De strävanden som uttrycks av den serbo-kroatiska konflikten har varit förvirrade beroende på en rad sammanvävda faktorer. Å ena sidan har regionala och sociala orättvisor lett till att gamla nationella gräl återuppstått. Dessa gräl har emellertid förstärkts av fientligheterna mot den jugoslaviska regeringens byråkratiskt centralistiska politik, en regering vars administrativa och militära apparat till största delen är serbisk. På så sätt representerar folkliga krav på ökad kroatisk självständighet delvis förvirrade uttryck för en anti-byråkratisk kamp. Men de huvudsakliga kraven som förts fram i denna konflikt har förts fram av privilegierade sociala skikt vars separatistiska krav faktiskt har åtföljts av strävan att förändra de nuvarande produktionsförhållandena i riktning mot ett totalt återupprättande av marknadsekonomin lagar, tillsammans med Kroatiens inträde i den kapitalistiska världsmarknaden. Det faktum att borgerliga och småborgerliga skikt deltar i dessa rörelser och att de stöds av kyrkliga strömningar och Ustasjaströmningar vittnar om deras anti-socialistiska karaktär. Dessutom har dessa två tendenser (folkliga nationalistiska känslor med en anti-byråkratisk karaktär och reaktionära nationalistiska tendenser) kombinerats med det jugoslaviska kommunistpartiets lokala politiska kaders strävanden. Dessa söker i denna förvirrade nationalistiska rörelse en bas för sina egna privilegier genom att vinna större självständighet i förhållande till den federala statens byråkrati.

Trycket och hotet från den sovjetiska byråkratin var ett annat element som komplicerade den socio-politiska uppsplittringen. Efter Warszawapaktsarméernas invasion av

Tjeckoslovakien har reaktioner av självförsvaret framträtt över hela Jugoslavien. Samma sak hände i folkrepubliken Kina eftersom de två regeringarna kände sig som måltavlor för en eventuell återupprepning av det tjeckiska prejudikatet. Den aktiva fientlighet som rått mellan Belgrad och Peking i femton år försvann nästan över natten. Förberedelserna för en allmän beväpning och ett massivt gerillakrig mot en eventuell invasion från den sovjetiska byråkratins sida var speciellt effektiva i Kroatien och Slovenien. Detta föranledde en stark reaktion från Kreml, vilken tog sig uttryck i ett ökat tryck på Tito för att få ett slut på decentraliseringen av den politiska makten.

Den provisoriska lösning på krisen som uppnåddes 1972, såsom ett resultat av en samverkan mellan alla dessa komplexa tendenser, saknar därför inte socio-politiska tvetydigheter. Tito, som stödde sig på den centrala militära apparaten, och om speglade intressena hos byråkratins politiska flygel, slog hårt mot teknokraterna och direktörernas flygel. Utan att radikalt ha modifierat den ekonomiska reformens huvudaxel slog den titoistiska byråkratin på bromsarna

och påbörjade en vändning. Medan den titoistiska regimen stimulerade en verklig utveckling i landet genom en massiv kampanj mot korruption och miljardärerna, och medan den fördömde existensen av dolda teknokratiska och finansiella krafter, har den hittills inte vidtagit någon speciell åtgärd för att ifrågasätta den »socialistiska marknadsekonomin». och särskilt inte decentraliseringen av banksystemet. Vad som tör tillfället framstår är huvudsakligen stärkandet av kommunistpartiets roll i alla sektorer av det politiska och ekonomiska livet.

Förberedelsedokumentet inför det jugoslaviska kommunistpartiets tionde kongress visar alla tvetydigheter i den politik som fortfarande följs: precis som de nya tilläggen till konstitutionen tar de formellt hänsyn till ett antal krav från den jugoslaviska vänstern, krav som tenderar mot demokratisk planering baserad på självstyre och mot ett ökat politiskt stöd åt självstyret. Bevis för att så är fallet kan ses i de planerade ansträngningarna till »integrerat självstyre» för varje region eller varje industriell sektor. Det kan vidare ses i det planerade upprättandet av delegatsförsamlingar som skall representera »arbetarorganisationer» på kommun- och republiknivå. En annan indikation är det uttryckliga avslöjandet av de viktigaste illusionerna som har dominerat inriktningen mot en marknadsekonomi sedan reformen 1956, liksom fördömandet av denna inriktnings sociala konsekvenser. Icke desto mindre kommer formerna för detta »integrerade självstyre» eftersom de ännu inte preciserats, lika lite som delegationerna till församlingarna, otvivelaktigt att domineras av en ökad politisk vikt för det jugoslaviska kommunistpartiet, det må vara öppet eller genom fackföreningarna och fabriksdirektörerna.

Trots all sin tvetydighet har fördömandet av en rad individer som på ett bedrägligt sätt berikat sig, och planerna på att öka tyngden för självstyret i landets politiska liv, icke desto mindre fått till omedelbart resultat en minskning av arbetarnas missnöje med regeringen. Detta har åstadkommit genom att man gett dem känslan av att deras ansträngningar varit framgångsrika. Inga av de sociala problem som rör dem (bristande jämlikhet, arbetslöshet, levnadskostnaderna) har emellertid lösts. Den miljon jugoslaver som arbetar utomlands – och som direkt hotas av den ekonomiska situationen i de europeiska kapitalistiska länderna – förblir en tillkommande faktor vilken ytterligare kommer att förvärra en ekonomisk och social situation som redan är märkt av krisen.

I detta sammanhang är den politiska repressionen fortfarande ett andra viktigt medel för den titoistiska byråkratin i dess strävan att förhindra den politiska oppositionen mot dess politik från att smälta samman med arbetarnas missnöje. Repressionen har emellertid inte bara slagit mot högern utan också mot den yttersta vänstern. Drag av socialistisk demokrati som tycktes ha vunnits flera år tidigare reducerades eller undertrycktes. Den relativt fria allmänna diskussionen och pressfriheten reducerades delvis. Metoder som förtal, lögnaktiga anklagelser, användandet av den hemliga polisen – även inom kommunistpartiet – och brott mot den socialistiska legaliteten tillämpades. Centralisering och en hårdare politisk kontroll från byråkratins sida återförsäkrades.

Kort sagt har händelserna 1968-72 bekräftat att den Jugoslaviska Federala Republiken är en byråkratiskt deformerad arbetarstat. Teorin att kapitalismen redan har återupprättats har i ljuset av de vunna erfarenheterna bevisats vara falsk. Den politiska makten ligger inte i händerna på en bourgeoisie vars uppgift det är att stärka, stabilisera och legalisera sektorn av kapitalistisk ackumulation. Tvärtom tolereras denna sektor bara tidvis. Den utvecklas mestadels genom olagliga operationer; när den faktiskt visar sig fördöms och undertrycks den.

Tack vare den långtgående decentralisering som ägt rum sedan 1965 har byråkratin utan tvekan genomgått en djupgående inre uppsplittring. En del har berikat sig genom att inta direktörsposter i ekonomiska nyckelsektorer och i bankerna. Det står utom allt tvivel att denna teknokrati har identifierat sina intressen med utvecklandet av marknadsekonomin, och den har

gått in i den kör av borgare och folk som strävar efter att bli borgare vilken kräver att självstyret skall undertryckas (eftersom det är »ekonomiskt ineffektivt»), att privategendomens rättigheter skall utvidgas (som en »stimulans») och att all ekonomisk centralisering skall avskaffas. Detta är en avslöjande process inte bara med hänsyn till de centrala frågor kring vilka den jugoslaviska klasskampen kan avgöra om landet skall återvända till kapitalismen eller inte. Den avslöjar också vilka sociala krafter som är för en sådan utveckling, den arbetarkamp den har gett upphov till och den inriktning byråkratins politiska flygel har utvecklat gentemot den.

Inte bara fackföreningsbyråkratin och kommunistpartiets baskader, utan också den del av byråkratin som direkt kontrollerar statsapparaten och vars privilegier stammar från denna apparat har – i ljuset av krisen – klart visat sina band till arbetarklassen. Arbetarklassen är den sociala basen för dess makt i en regim som fötts fram ur en antikapitalistisk revolutionär kamp ledd av det titoistiska ledarskapet. Den senaste krisen har dessutom visat att självstyre i sig inte utgör en garanti vare sig mot byråkratisering eller för en socialistisk demokrati. Bara arbetarklassens utövande av den ekonomiska och politiska makten på alla nivåer, även den nationella nivån, genom arbetarråd och dess kongresser kan tillhandahålla en radikal lösning på problemet med byråkratins tyngd och faror. Kampen mot faran för kapitalismens återupprättande, såväl som kampen mot byråkratins makt och privilegier beror i sista hand på proletariats självständiga aktivitet. I Jugoslavien ställer denna kamp som den centrala uppgiften utvecklandet av ett revolutionärt marxistiskt avantgarde som kommer att kämpa:

a) För erkännandet av arbetarnas rätt att strejka mot statens och de självstyrande organens byråkratiska deformationer, mot varje återinförande av kapitalistiska utsagningsförhållanden i fabriker (tillämpandet av och försvaret av självstyrets rättigheter, även i fabriker med blandat kapital – d v s fabriker som stöds av både jugoslaviskt samhälleligt kapital och privata investeringar); mot varje ökning av arbetslösheten; och mot alla angrepp mot deras arbetsförhållanden och levnadsstandard.

b) Mot finans- och bankteknokratierna som har berikat sig på arbetarnas bekostnad; för en centralisering av hela det finansiella systemet och kreditsystemet; för en fördelning av lån och investeringar genom en federal kongress av arbetarråd där alla republiker representeras rättvist; för att alla krediter skall handhas av ett centralt organ sammansatt av »arbetarorganisationerna» (självstyrelseorgan som representerar de olika industri- och servicebranscherna, och de organisationer som sysslar med kultur och fritid).

Mot hindren för ett äkta självstyre; ner med den byråkratiska planeringen; ner med konkurrensen bland arbetarna under den så kallade socialistiska marknadsekonomin; ner med allsmäktiga beslut fattade av kommunistpartiet genom dess monopol på den politiska makten. Självstyre uppifrån och ända ner! Arbetardemokrati inom kommunistpartiet och i alla det politiska livets olika organ. Organisera en demokratisk planering på basis av en utvidgning av självstyret, samordnad på den federala nivån.

c) Ner med privilegier; ner med sociala orättvisor; ner med nationella orättvisor; låt arbetarna bestämma lönenormerna utan hänsyn till regionala ojämnheter eller marknadslagarna.

d) För att den jugoslaviska socialismen skall leva och fördjupas måste kampen mot reaktionära separatistiska tendenser inbegripa en stor öppen debatt och ett stärkande av självstyrets centrala roll – inte polismetoder!

Ner med alla restriktioner på friheten för politiska tendenser – både inom och utom kommunistpartiet – som accepterar socialismens ramar. Frige alla politiska fångar. Stoppa alla repressiva åtgärder mot olika marxistiska strömningar i Jugoslavien. Ner med alla restriktioner av dessa strömningars anhängares rätt att arbeta i sina yrken och att resa

utomlands. Inga restriktioner av de finansiella och politiska möjligheterna för dem att uttrycka sina idéer.

13. Samspelet mellan arbetarkampens uppsving i det kapitalistiska Europa och uppsvinget för den politiska revolutionen i Östeuropa

Samspelet mellan uppsvinget för den socialistiska revolutionen i Västeuropa och för den anti-byråkratiska politiska revolutionen i centrala och östra Europa kommer att öka under de kommande åren. Detta kommer att utgöra ett brott med den politiska revolutionens mer isolerade utveckling under 50-talet, symboliserad av den isolerade ungerska revolutionen 1956.

Å ena sidan kommer framväxten av ett nytt massavantgarde som brutit med stalinismen i de kapitalistiska länderna att stimulera starka rörelser till stöd för varje viktig utveckling i den anti-byråkratiska oppositionen i de byråkratiska arbetarstaterna. Detta bidrar till att påtagligt minska byråkratins manövermarginaler när det gäller att genomföra polisaktioner. Det ökade inflyandet i sina respektive länders politiska liv för kommunistpartierna med massbas i det kapitalistiska Europa, tillsammans med deras lösare band till den sovjetiska byråkratin, kommer också att bidra till att minska den senares manövermarginaler. Det är svårt att föreställa sig hur ett återupprepande av invasionen i Tjeckoslovakien skulle kunna genomföras i ett annat »östblocks»-land utan att i grunden skaka den sovjetiska byråkratins makt. En sådan invasion skulle också fördröja de betydande kriseffekter som redan invasionen i Tjeckoslovakien gav upphov till i de västeuropeiska kommunistpartierna. Detta är desto mer sant då massiva proteströrelser skulle utvecklas utanför kommunistpartierna på initiativ av de revolutionära marxistiska organisationerna.

Det militära hotet mot det »socialistiska lägre» europeiska gränser minskas (något som är en av biprodukterna till den avspänningspolitik som följs av byråkratin). Dessa gränser öppnas också alltmer för turism, för handel och i viss mån för arbetarnas möjligheter att resa runt. Allt detta, samtidigt som massiva krafter i kamp för socialismen framträder i Västeuropa, kommer å andra sidan att stimulera utvecklandet av en radikaliserad inom arbetarklassen och intelligentian i Central- och Östeuropa.

Byråkratin är fullt medveten om detta och utökar därför sina försök att koppla »öppningen» mot väst vad gäller handel och turism med hårdare ideologisk och politisk kontroll över massorna i de länder där den sitter vid makten. Det är tveksamt om denna kombination är effektiv. Studentrörelserna under 60-talet i Västtyskland, Frankrike och Italien har redan haft reella återverkningar bland studenterna i Jugoslavien, Polen, Ungern, Tjeckoslovakien och DDR, om än i blygsam skala och med varierande politiseringsgrad mellan de olika länderna. Och i den utsträckning de blivit kända (trots den stränga presscensuren i de byråkratiserade staterna) kommer formerna för och innehållet i arbetarkampen i de europeiska kapitalistiska länderna att stimulera förnyelsen av marxismen och kommunismen inom arbetaravantgardet och det intellektuella avantgardet i de europeiska byråkratiserade arbetarstaterna. Samma effekt får de sätt på vilket arbetarkampen i Väst förnyar de rikaste och mest avancerade traditionerna av demokratisk, självständig organisering av massorna för att ersätta borgarsamhället med ett samhälle där arbetarna kommer att vara verkliga herrar över sina egna öden på alla det sociala livets områden.

Ett av de största hindren på denna förnyelses väg utgörs av det faktum att marxismen degraderats till statsreligion av dessa länders byråkratiska herrar. Den har cyniskt manipulerats för att rättfärdiga de sociala orättvisorna och uteslutningen av arbetarmassorna från den direkta maktutövningen. Denna pervertering av marxismen, det brott i kontinuitet som den fysiska likvideringen av arbetarklassens gamla revolutionära kader gett upphov till,

och svårigheterna att återuppliva diskussioner och ett politiskt liv under de omständigheter den byråkratiska diktaturen skapar, ger upphov till enorma hinder för den unga generationen av arbetare och oppositionella intellektuella. Det gör det synnerligen svårt för dem att återupptäcka marxismen-leninismens verkliga källor och natur och att åter göra sig bekanta med dess tradition. Uppkomsten av ett levande exempel på revolutionär socialism och självständig organisering i Västeuropa skulle göra ansträngningarna att möta den avskyvärda mask stalinismen har tvingat på socialismen i Östeuropa och Sovjetunionen med socialismens sanna ansikte tiofalt effektivare.

De djupa politiska kriser de byråkratiska arbetarstaterna gått igenom sedan deras uppkomst bekräftar vikten av ett revolutionärt marxistiskt avantgarde för den kommande politiska revolutionen i dessa länder. Försåvitt det inte finns en klar medvetenhet om lärdomarna från de tidigare kriserna, möjligheterna till delreformer, och de regeringsombyten byråkratin kan åstadkomma för att behålla makten; försåvitt det inte finns en klar förståelse för de repressiva instrument byråkratin har tillgång till så kommer de underliggande tendenserna hos arbetarklassen att spontant skapa demokratiska sovjetorgan, att till slut integreras, kanaliseras och brytas ner utan att proletariatet lyckas föra krisen till ett segerrikt slut. Rollen för ett revolutionärt marxistiskt avantgarde, även ett litet sådant, kan vara avgörande under perioder när sådana »dubbelmaktssituationer» framträder – perioder av total social kris. Avantgardets roll kommer att vara att uttrycka de krav på arbetarmakt som massorna känner på ett förvirrat sätt, att kämpa för att bevara de arbetardemokratiska organens verkliga självständighet mot varje element i byråkratin som försöker förleda och demobilisera dem, att kämpa för dessa organs centralisering och självförsvar och att föra fram klara socialistiska och internationalistiska mål som leder till en klar förståelse för de aktuella revolutionära uppgifterna: ersättandet av den byråkratiska apparaten med en äkta arbetarregering baserad på arbetarnas självstyre på alla nivåer, för utvecklandet av den socialistiska revolutionen.

III. De traditionella arbetarledningarnas kris och uppbygget av Fjärde Internationalen

14. Kommunist- och socialistpartiernas utveckling

Under de senaste åren har de traditionella arbetarorganisationernas kris intensifierats som en följd av den kombinerade effekten av trycket från arbetarkampens nya uppsving, det imperialistiska systemets fördjupade strukturella kris, krisen för byråkratins makt och uppkomsten av ett nytt avantgarde av masskaraktär.

Moskva- och Pekingbyråkratiernas intimare samarbete med imperialismen förstärker ytterligare denna kris. Ty avspänningspolitiken har en motsägelsefull effekt på förhållandet mellan de traditionella arbetarorganisationerna och på deras förhållande till massorna. Genom att avspänningspolitiken avlägsnar det »kalla krigets» klimat och den militanta anti-kommunismen bland de socialdemokratiska och fackliga ledningarna och kadren i många imperialistiska och halvkoloniala länder underlättar den ett samarbete och varaktiga överenskommelser mellan socialist- och kommunistpartierna i flera länder. Trots de snäva reformistiska gränserna, ja rent av klassarbetsperspektiv, som dessa organisationernas ledare sätter för överenskommelser av detta slag, så utlöser de en objektiv dynamik mot aktionsenhet inom arbetarklassen och ökar arbetarnas förtroende för sin egen styrka och bidrar på så sätt till att stärka proletariatets kampvilja och radikaliserings. Följderna av denna dynamik begränsar de traditionella ledningarnas manöverutrymme, genom att kraftigt öka det pris som de måste betala för att genomföra en högersväng i samband med ett kampuppsving.

För första gången sedan 1935 åtföljs sålunda det uppseendeväckande närmandet mellan den sovjetiska byråkratin och imperialismen, varken omedelbart eller på kort sikt, av en liknande högersväng hos ett flertal kommunistpartier. Liksom Warszawapaktsarméernas intervention i Tjeckoslovakien i augusti 1968 bestäms den nuvarande inriktningen hos de franska, italienska, chilenska och de flesta stalinistiska partierna i de kapitalistiska länderna i högre grad än tidigare av dessa partiers valtaktiska behov och av det behov de känner av att »hålla kontakten» med sin massbas, mer än av Kreml-diplomatins omedelbara behov, även om dessa partiers politik fortfarande i huvudsak bestäms av Kremls intressen.

Samma iakttagelse kan för övrigt göras angående de maoistiska grupperna. Dessa rättfärdigar i allmänhet – fullständigt eller med vissa nyanser – den kinesiska diplomatins högersväng, genom att peka på Pekings behov att förhindra Folkrepubliken Kinas »inringning». Men vi får inte vänta oss, åtminstone inte just nu, att de mekaniskt skall översätta samma högersväng till sin egen praktik i de avancerade kapitalistiska länderna och till sitt förhållande till bourgeoisin, även om denna bourgeoisin uppvaktas av Peking.

Effekterna av den sino-sovjetiska konflikten och fördjupandet av den internationella kommunistiska rörelsens kris verkar i samma riktning. Antalet kommunistpartier som håller en distans till både Moskva och Peking (som det japanska kommunistpartiet, det indiska CPI(M) och i viss utsträckning det spanska kommunistpartiet) ökar, och kommer att fortsätta att öka. Kritiken mot vissa aspekter av SUKP:s politik, särskilt vad gäller förtrycket av nationella minoriteter och oliktankande intellektuella, kommer att utvidgas – även om det sker på ett försiktigt och oärligt sätt.

Av detta följer inte på något sätt existensen av någon »vänstervridning» av de Moskvatrogna kommunistpartiernas långsiktiga strategi. Tvärtom är dessa partier mer än någonsin ny-reformistiska och inriktade på den »parlamentariska» vägen till socialismen. Kommunistpartiernas »socialdemokratiserings»process fortsätter. Avgränsningsförsöken från Moskva förstärker i allmänhet denna process. Det rör sig bara om en taktisk anpassning till massornas radikaliserings inom ramen för denna reformistiska inriktning, en taktisk anpassning delvis inriktad på att stoppa de revolutionärt marxistiska organisationernas frammarsch. Varje försök från kommunistpartiernas sida att fortsätta att systematiskt bromsa kampen och att motsätta sig alla antikapitalistiska krav och olika former för arbetarnas självorganisering, t o m under ett häftigt kampuppsving, kan endast förstärka tendenserna till att kommunistpartiet kringgås och att partiapparatens grepp över massorna klart försvagas. Utan att på förhand utesluta möjligheten att detta skulle kunna hända i det ena eller det andra landet, så är dock den troligaste varianten smidigare manövrer och anpassning från kommunistpartiernas sida inför masskampens häftiga uppsving. Denna anpassning kommer att nå sin gräns och kommer att förändras till en öppen kontrarevolutionär intervention då hela den kapitalistiska ordningen ifrågasätts.

En liknande iakttagelse kan i stort sett göras vad gäller de socialdemokratiska masspartierna. Dessa förblir på ett grundläggande sätt uppknutna till klassarbetet, till den borgerliga parlamentarismen och till ett försvar av den kapitalistiska ordningen, även mot strejkande arbetare. Det större inflytande som partimedlemmar i förvaltningen av den borgerliga staten och den nationaliserade ekonomiska sektorn nu utövar jämfört med tidigare förstärker ytterligare socialdemokratins tendens att vid vissa tillfällen ansluta sig till den borgerliga statens ställningstaganden, t o m mot de reformistiska fackföreningarna.

Men erfarenheterna har visat att ett socialdemokratiskt parti som förlorar sin viktiga massbas inom proletariatet också förlorar sin väljarbas och varje möjlighet att förstärka sin ställning inom den borgerliga parlamentariska demokratin. Därför är också de socialdemokratiska masspartierna underställda effekterna av massradikaliseringen och arbetarkampens nya

häftiga uppsving. Detta visar sig i deras försök att finna en ny arbetarbas (särskilt de franska, spanska och holländska socialistpartierna, Labourpartiet, det västtyska SPD, det chilenska socialistpartiet, etc). Den fränstötande effekt som kommunistpartiernas stalinism och ultraopportunistiska fortfarande har på de nyligen radikaliserade skikten av arbetarklassen, särskilt arbetarungdom, bidrar till denna process. Den visar sig också i uppkomsten av nya vänstertendenser och dessas radikaliserings, något som redan är märkbart inom Labourpartiet i Storbritannien och det spanska socialistpartiet.

15. Det nya massavantgardet

Uppkomsten av ett nytt avantgarde av masskaraktär i världsskala för första gången sedan Kommunistiska Internationals bildande, utgör ett av de viktigaste dragen i världrevolutionens nya uppsving sedan 1968. Det är en följd av att den revolutionära kampens uppsving i internationell skala efter den kubanska revolutionens seger sammanfallit med imperialismens och de traditionella arbetarpartiernas fördjupade kris.

Detta nya massavantgarde kan mest kortfattat karakteriseras som summan av de krafter som handlar oberoende av och till vänster om massrörelsens traditionella byråkratiska ledarskap. Det rör sig både om ett socialt och politiskt fenomen: Det nya avantgardet omfattar de radikaliserade skikt av ungdomen, arbetarklassen och kvinnorna, där flertalet är oorganiserade, men där en fraktion består av alla dem som deltar i eller följer den yttersta vänsterns organisationer: trotskister, centrister, maoister, maospontanister, etc.

I sig uttrycker det nya massavantgardets uppkomst både möjligheten att bygga upp mycket starkare revolutionära organisationer än under de gångna decennierna, och förseningen i uppbygget av dessa organisationer. Denna försening innebär att den revolutionära marxismen inte från första början har hegemoni över detta skikt, att den tävlar med alla slags centristiska och ultravänsteristiska strömningar, och att massavantgardets ofta ansenliga styrkor kan dras med i tragiska kamputbrott, isolerade från majoriteten av arbetarna. Exemplet JVP i Sri Lanka är den mest typiska illustrationen av detta.

Förhållandet mellan de revolutionära marxisterna och det nya avantgardets styrkor är sammansatt. Å ena sidan måste de revolutionära marxisterna föra en kompromisslös ideologisk och politisk kamp mot de olika centristiska eller ultravänsteristiska avvikelserna från marxismen. Å andra sidan måste de verka för enhet i handling vad gäller gemensamma mål för den antiimperialistiska, antikapitalistiska och antibyråkratiska kampen. Det är genom en kombination av aktionsenheter och politisk avgränsning som man kan nå målet: att omvandla huvuddelen av det nya avantgardets styrkor till en hävstång, som kvalitativt kan förändra styrkeförhållandet gentemot de byråkratiska apparaterna. Det är genom denna kombination som förmågan att leda mycket bredare massstrider och mer avancerade former av självständig massorganisering än tidigare kan uppnås. Det är också genom denna kombination som ett tryck kan utövas mot de fackliga och politiska massorganisationerna och påskynda den inre skiktningprocessen i dessa. Våra organisationers förmåga att gå utöver propagandastadiet och ingripa i kampen med lämpliga handlingsförslag kommer att spela en avgörande roll i denna kamp för att vinna hegemoni inom det nya avantgardet, och att stärka våra organisationer kvantitativt och kvalitativt.

Det nya avantgardet av masskaraktär var i stor utsträckning en produkt av världrevolutionens framsteg i och med de kubanska och vietnamesiska revolutionerna. Samtidigt har det, i mindre utsträckning, stimulerats av den kinesiska »Kulturrevolutionen». Frågan ställs om den kinesiska ledningens högersväng, den kubanska ledningens mindre uttalade men inte desto mindre verkliga högersväng samt vapenstilleståndet i Vietnam kommer att förorsaka en tillbakagång för, om inte uppsplittring av, det nya avantgardet.

Det kubanska ledarskapets politik har inte upphört att vara en mycket viktig faktor för utvecklingen av den politiska situationen i Latinamerika. Inför de väpnade rörelsernas nederlag och med uppfattningen att det inte längre finns något kortsiktigt perspektiv på revolutionär seger i kontinentens övriga länder och inför nödvändigheten att säkra Kubas överlevnad i ett område av världen som helt domineras av imperialismen och att motstå följderna av den ekonomiska blockaden, har det kubanska ledarskapet mer och mer förstärkt sina ekonomiska och politiska band med den sovjetiska byråkratin och försöker skapa ett manöverutrymme genom allianser med eller öppningar gentemot reformistiska eller så kallade antiimperialistiska regimer. Oförmöget att skilja på en arbetarstats utrikespolitiska krav och den revolutionära kampens grundläggande krav har det kubanska ledarskapet gått så långt att det okritiskt stöder Velascos regering (vilket innefattar karaktäristiken av den peruanska armén som en revolutionär armé). Det har också gett sitt stöd till Frente Amplio (Den Breda Fronten ö.a.) i Uruguay, en klassarbetsfront som anförs av en före detta general från den borgerliga armén. I Chiles fall – under en period då det existerade reella möjligheter för en revolutionär utveckling – gav den kubanska ledningen praktiskt taget ovillkorligt stöd åt Folkfrontens reformistiska ledning. De kritiska anmärkningar som Castro gjorde vid flera tillfällen var inte av det slaget att de kunde bidra till avantgardets mognad och ett klagande bland massorna. Samtidigt har det kubanska ledarskapet avstått från polemiken mot kommunistpartierna, trots att denna polemik hade utgjort ett centralt drag under stadiet av gerillakrig i Venezuela, Peru och Bolivia och också på OLAS-konferensen. Det kubanska ledarskapet godkände faktiskt, i de flesta fall, dessa kommunistpartiers reformistiska allianspolitik med den sk nationella bourgeoisin. De kubanska ledarna ifrågasatte sålunda sina historiska och teoretiska vinster från perioden 1965-67, vilka, trots alla begränsningar, hade gjort det möjligt för dem att uppfatta den permanenta revolutionens dynamik i Latinamerika. Slutligen har den nära och fasta alliansen med Sovjet åtföljts av ett ovillkorligt förhållande av de byråkratiserade arbetarstaterna och deras ledarskap.

Emedan det är sant att de kubanska ledarna fortsatt att under tiden stödja revolutionära rörelser i vissa länder på den latinamerikanska kontinenten, så kvarstår ändå det faktum att deras politiska och ideologiska tillbakadragenhet har utövat och fortfarande utövar ett negativt inflytande på delar av det latinamerikanska avantgardet, både genom att stimulera deras sönderfall och utveckling åt höger – inräknat en utveckling mot reformism hos de strömningar som bildats genom castristiskt inflytande – och genom att skapa extra hinder i den nödvändiga kampen mot de centristiska uppfattningar och inriktningar som också kännetecknar stora delar av det nya avantgardet i Latinamerika.

Kubas utrikespolitik påverkas för övrigt kraftigt av den politiska återvändsgränd man hamnat i när det gäller landets interna situation. 1970 års självkritik har inte följts av verkliga framsteg när det gäller att upprätta en socialistisk demokrati, där arbetarna kan uttrycka sig genom sina egna demokratiska, revolutionära organ och effektivt utöva sin makt. Denna brist kan på intet sätt kompenseras genom att hålla en strängt kontrollerad facklig kongress, som sammanfattas genom att en gammal stalinistisk byråkrat väljs som främste ledare (kongressen är dessutom inte avsedd att äga rum förrän 1975).

Det nya avantgardet är i huvudsak utsatt för tryck på två motsägelsefulla sätt. Det faktum att arbetarkampens uppsving fortsätter och även utvidgas i åtskilliga imperialistiska och nykoloniala länder och att det borgerliga samhällets kris såväl som krisen för den byråkratiserade makten i de byråkratiserade arbetarstaterna fortsätter att fördjupas, gynnar obestridligen en parallell utveckling av det nya massavantgardet. Studentradikaliseringens temporära tillbakagång i vissa länder (USA/Japan) kompenseras, eller kommer att kompenseras, genom att arbetarradikaliseringen förstärks, i synnerhet när det gäller arbetarungdomen.

Men de kinesiska och kubanska ledningarnas högersväng och de på det nya avantgardet baserade centristiska och ultravänsteristiska massorganisationernas misslyckanden (exempelvis naxaliterna i Indien!) kan leda till förvirring inom avantgardet och göra det möjligt för de traditionella organisationerna att suga upp detta avantgarde när de revolutionära marxistiska organisationerna visar sig allt för svaga eller oförmögna att fylla det tomrum som uppstått genom dessa misslyckanden. Våra egna organisationers politiska och organisatoriska initiativ är alltså en viktig faktor för det nya massavantgardets framtid. Förutsättningarna är gynnsamma för en framgångsrik offensiv mot maoismen, som fått ett mycket hårt slag genom Pekingdiplomaternas högersväng. Men denna offensiv kommer inte att gynna vår rörelse i stor skala, då den kommer inte att leda till en avsevärd förstärkning av våra egna organisationer, såvida den begränsas till den ideologiska arenan och inte åtföljs av initiativ till aktioner som i masskampen kan sammansvetsa, förena och stärka hela avantgardet gentemot de reformistiska och stalinistiska apparaterna. Annars kommer det i sista hand att bli de reformistiska och nyreformistiska organisationerna som drar fördel av de maoistiska strömningarnas kris, via ett sönderfall av en del av det nya avantgardet.

16. Fjärde internationalen

Sedan den Nionde Världskongressen (den tredje efter återföreningen) har Fjärde Internationalen gjort viktiga framsteg, de största sedan dess bildande. Den har nu sektioner och sympatiserande grupper i ett femtiotal länder. Ett dussintal av dessa har fem- eller tiodubblat antalet anhängare under perioden 1968-73. Trotskistiska kadrer och militanter har spelat en framträdande roll i strejker och fackliga strider med nationellt genljud, särskilt i Frankrike, Italien, Spanien, Sri Lanka, Argentina, Bolivia och Schweiz. Liksom under den föregående perioden har de spelat en ledande roll i den studerande ungdomens kamp, vilken omfattat tio- och ibland hundratusentals studenter och gymnasister, särskilt i Frankrike, USA, Belgien, Mexiko, Japan och Colombia. Revolutionära styrkor som redan härdats i kamp har anslutit sig till Fjärde Internationalen, i synnerhet det baskiska ETA VI.

Inte desto mindre är Fjärde Internationalens numeriska styrka och organisatoriska inflytande fortfarande mycket begränsat. Det står inte i proportion till det sätt på vilket händelserna bekräftat dess program och allmänna inriktning, och inte heller till det mycket större inflytande som de revolutionärt marxistiska idéerna idag har i världen. Detta gap kan huvudsakligen förklaras genom följande faktorer:

a) En mycket uttalad ojämn utveckling mellan radikaliserings omfattning – framför allt arbetarradikaliseringen i flera imperialistiska eller halvkoloniala länder – och den allmänna politiseringens omfattning. Trots arbetarkampens mycket tydliga uppsving i flera länder ökar arbetarklassens politiska medvetenhet i mycket långsammare takt. Den av Trotskij använda formuleringen för att karaktärisera det proletära klassmedvetandets kris – den gamla generationens skepticism och den nya generationens bristande erfarenhet – gäller fortfarande i stor utsträckning, om än i mindre grad än 1938, 1948 eller 1958.

b) Det nya massavantgardets framväxt sedan den andra hälften av 60-talet, vilket gynnar ett snabbare uppbygge av Fjärde Internationalen, har inte någonstans åtföljts av en process av politisk homogenisering. Komplexiteten i den nuvarande världssituationen, Fjärde Internationalens organisatoriska svaghet i början av det nya revolutionära uppsvinget och de med segerrika revolutioner identifierade ideologiernas (exempelvis castrismens och maoismens) dragningskraft på den studerande ungdomen, har gjort att den politiskt organiserade delen av avantgardet överallt är uppsplittrad i trotskistiska, maoistiska och centristiska strömningar och mycket ofta sönderslagen i en svärm smågrupper. I flera viktiga länder försöker olika organisationer som åberopar sig på trotskismen vinna nya kadrer och militanter under ömsesidig konkurrens och ibland våldsamt offentlig polemik, vilket under det

första skedet av uppbygget endast kan öka det breda avantgardets förvirring och gynna en extrem uppsplittring i smågrupper och mångfaldigandet av olika varianter av sekterism och opportunism.

c) De trotskistiska organisationernas snabba tillväxt och deras konfrontation med en kamp och ett ansvar, som ofta inte står i proportion till deras förflutna och till deras mognad, har skapat svårigheter vad gäller en korrekt lösning av många svåra taktiska problem, som ständigt dyker upp i masskampen, för att inte tala om den revolutionära kampen. Processen att skola nya kadrer och mogna nationella ledningar försenar oundvikligen organisationernas tillväxt, liksom den politiska och organisatoriska förstärkningen av det internationella centrat försenar världsrörelsens tillväxt.

c) Många av Fjärde Internationalens organisationer har fortfarande en sekteristisk inställning till frågan om rekryteringen, genom att inte utnyttja alla existerande möjligheter för att uppnå en stark tillväxt. De underskattar en väsentlig aspekt av den leninistiska organisationsteorin, nämligen förståelsen av det faktum att det endast är inom den revolutionära organisationen som man verkligen kan utvecklas till en revolutionär militant.

e) Den internationella bourgeoisin, som betraktar Fjärde Internationalen som ett verkligt hot mot kapitalets välde, har av denna orsak intensifierat repressionen mot vår rörelse och på så sätt rest ytterligare hinder för vår tillväxt.

Ansträngningen att komma åt de ovan nämnda hindren är på intet sätt ämnad att nedvärdera de sociala hinder som försenar uppbygget av en revolutionär massinternational: Kapitalets tyngd och tyngden av den kapitalistiska ideologin som fortfarande dominerar det borgerliga samhället samt de stalinistiska, maoistiska och reformistiska apparaternas tyngd, som vilar på enorma materiella resurser. Syftet med uppräknningen av de tidigare nämnda bromsarna för en snabbare tillväxt av Fjärde Internationalen är framför allt att betona de faktorer som de revolutionära marxisterna kan angripa direkt, hinder som de själva kan hjälpa till att undanröja.

17. Den internationella organisationens speciella uppgifter

Den Nionde Världskongressen (den tredje efter återföreningen) markerade en viktig etapp i Fjärde Internationalens utveckling. Internationalen uppfattade att villkoren för dess uppbygge hade förändrats, såväl de objektiva (världsrevolutionens nya uppsving, där tyngdpunkten förskjutits mot industriproletariatet) som de subjektiva (uppkomsten av ett nytt massavantgarde och förändringarna i styrkeförhållandet mellan detta avantgarde och de traditionella arbetarorganisationernas byråkratier), och att dessa förändringar tillät och gjorde det helt nödvändigt att Fjärde Internationalen växte över från en propagandagrupp till en organisation på väg att få en viss inplantering i arbetarklassen och som redan var förmögen till politiska initiativ, som fick återverkan på klasskampen i nationell skala.

Fjärde Internationalens uppbygge genomförs genom uppbygget av sektioner och sympatiserande organisationer i olika länder, vilka skolar kadrer, ingriper i masskampen, driver kampen för arbetarnas omedelbara krav, demokratiska krav och övergångskrav liksom för Övergångsprogrammet som helhet och tar de nödvändiga initiativen till handling som gradvis får dem att framstå som kärnan till ett nytt revolutionärt ledarskap, som kommer att ersätta arbetarrörelsens byråkratiserade traditionella ledningar. Uppbygget av Fjärde Internationalen är alltså oskiljaktigt förbundet med kampen för att utveckla medvetenhetsnivån hos proletariatets och fattigböndernas avancerade skikt och med kampen för massornas självorganisering i de mest varierande former – d v s till den kamp som motsvarar det konkreta stadium som klasskampen nått i varje land i det nuvarande läget.

Förutom dessa normala uppgifter som Fjärde Internationalens sektioner har finns det särskilda uppgifter för Världspartiet som sådant, uppgifter som svarar mot de alltmer precisa behov som uppkommer ur ekonomins, politikens och klasskampens internationalisering – i imperialismens epok i allmänhet och i denna epoks nuvarande fas i synnerhet. Trots alla otillräckligheter vår rörelse uppvisar i detta avseende, som en följd av sin uppenbara materiella svaghet, så är det den enda rörelse som är medveten om dessa behov och ständigt formulerar dem. Det är endast den som i denna anda skolar sina kadrer, militanter, sympatisörer och de bredare massor som den kan påverka, och som uppfyller dessa uppgifter på ett medvetet sätt inom ramen för sina begränsade möjligheter.

Allt eftersom den process av de trotskistiska organisationernas överväxande från propaganda-grupper till organisationer som håller på att skaffa sig en inplantering i arbetarklassen och redan är förmögna till konkreta initiativ i klasskampen blir allt mer uttalad, kommer trycket från de specifika nationella säregenheter som bestämmer de mer precisa formerna för sådana initiativ med nödvändighet att variera från land till land, och i synnerhet från en grupp länder till en annan. Detta förstärker nödvändigheten av att stärka Internationalens centrum för att kunna bibehålla Fjärde Internationalens programmatiska integritet och sammanhållning. Uppgiften för detta centrum kan inte bestå av att fatta auktoritativa beslut om de nationella sektionernas taktik; detta är förbjudet av Internationalens stadgar. Den måste bestå av en ansträngning till samordning i handling och av att driva en politisk och teoretisk homogenisering. I den kommande fasen kommer denna ansträngning att centrera sig kring ett försök att förverkliga sådana specifika internationella uppgifter som följande:

- a) Att fortsätta kampanjen för internationellt stöd till den indokinesiska revolutionen och andra pågående revolutionära strider i världen: den palestinska motståndskampen, de revolutionära rörelserna i de portugisiska kolonierna, den irländska befrielsekampen, den chilenska motståndskampen osv.
- b) Att utveckla solidaritetsrörelser i europeisk skala, och om möjligt i större skala, med strejker och arbetarkamp, som antingen konfronteras med de multinationella trusterna eller är exemplariska och kan påskynda det proletära klassmedvetandets utveckling i internationell skala (som exempelvis kampen på Lip).
- c) Att utveckla en internationell solidaritetsrörelse, som omfattar hela arbetarrörelsen, för offren för repressionen mot revolutionärerna i imperialistiska och halvkoloniala länder, i stil med de kampanjer vi organiserat till försvar för de politiska fångarna i Argentina under militärdiktaturen och mot dekretet om Ligue Communistes upplösning.
- d) Att utveckla en internationell solidaritetsrörelse för offren för repressionen mot de politiskt oppositionella och de förtryckta nationaliteterna i de byråkratiserade arbetarstaterna.
- e) Att utveckla en internationell kampanj mot de ökande attackerna mot strejkrätten, för fackföreningarnas fullständiga frihet att förhandla om lönerna, mot inkomstpolitiken, mot de statliga skiljedomarna i lönekonflikter, mot fackföreningarnas ökade integration i den borgerliga staten, osv.
- f) Att internationellt avslöja de nya förräderierna mot den revolutionära kampen som begås av byråkratierna i Moskva (Kambodja, Iran, Sudan, Sri Lanka, Indien, Palestina, Vietnam, etc) och i Peking (Bangladesh, Sri Lanka, Sudan, Iran, Spanien, Vietnam, etc).
- g) Att inleda en internationell diskussion om ett utkast till ett fullständigt program för Fjärde Internationalen där, som Trotskij framhöll, Övergångsprogrammet endast utgör en del.
- h) Att mer fullständigt utveckla vår teoretiska analys av en rad fenomen, som inte undersökts tillräckligt under de senaste åren, såsom vilken etapp som den kubanska staten och det

kubanska samhället befinner sig i; orsakerna till det amerikanska industriproletariatets försenade inträde i massiva aktioner; den agrara frågan i Indien och de krav och det programmatiska svar som man måste föra fram där; utvecklingen av ett mer exakt övergångsprogram för de byråkratiserade arbetarstaterna; vårt programmatiska svar på det borgerliga samhällets allmänna kris.

i) Att utveckla den internationella ledningens press och publikationer för att möjliggöra snabbare informationer och ett politiskt utarbetande till stöd för sektionerna och de delar av avantgardet som dessa redan har inflytande över.